

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
(повна назва)
Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Управління грошовими потоками в системі
фінансово-економічної безпеки підприємства
(тема)

Виконав:

студент 2 курсу, групи УФЕБм-18-1
Пошита А. М.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління
фінансово-економічною безпекою
(повна назва освітньої програми)

Керівник проф. Полозова Т. В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри

(підпис)

Полозова Т. В.
(прізвище, ініціали)

2019 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту

(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою

(повна назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 073 Менеджмент

(код і повна назва)

Тип програми освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою

(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

(підпис)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
НА АТЕСТАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Пошитій Анні Миколаївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства

затверджена наказом по університету від 31 жовтня 2019 р. № 1599 Ст

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 13 грудня 2019 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові літературні джерела, періодичні видання та публікації, фінансова звітність підприємства, що досліджується, нормативно-правові акти, Інтернет-ресурси

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі

Вступ. 1. Теоретичні основи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. 2. Аналіз техніко-економічних показників та факторів впливу на грошові потоки ТОВ «Єврофасад». 3. Методичне забезпечення управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій _____

1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. 2. Основні складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 3. Класифікація грошових потоків за основними ознаками. 4. Етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. 5. Організаційна структура управління ТОВ «Єврофасад». 6-7. Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Єврофасад». 8. Основні види платіжного календаря при оперативному управлінні грошовими потоками. 9. Послідовність етапів при плануванні руху грошових коштів. 10-11. Методичне забезпечення планування руху та ефективності використання грошових потоків. 12-13. Планування руху та ефективності використання грошових потоків в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «Єврофасад».

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства	04.11.19-10.11.19	виконано
2	Аналіз техніко-економічних показників та факторів впливу на грошові потоки ТОВ «Єврофасад»	11.11.19-17.11.19	виконано
3	Методичне забезпечення управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства	18.11.19-25.11.19	виконано
4	Оформлення атестаційної роботи	26.11.19-30.11.19	виконано
5	Перевірка атестаційної роботи на плагіат	01.12.19-03.12.19	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	04.12.19-08.12.19	виконано
7	Рецензування атестаційної роботи	09.12.19-12.12.19	виконано

Дата видачі завдання 04 листопада 2019 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ проф. Полозова Т. В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Атестаційна робота: 102 с., 5 табл., 11 рис., 62 джерела, 1 додаток.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА,
УПРАВЛІННЯ, СИСТЕМА, ГРОШОВИЙ ПОТІК, ЛІКВІДНІСТЬ,
СИНХРОНІЗАЦІЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ, ПЛАНУВАННЯ, ЯКІСТЬ
УПРАВЛІННЯ.

Об'єкт дослідження – управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Мета дослідження – теоретичний аналіз підходів та розробка методичного інструментарію планування грошових потоків як елемента управління в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

Розглянуто теоретичні основи фінансово-економічної безпеки підприємства. Розкрито сутність та класифікацію грошових потоків. Наведено основні етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Проведено аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Єврофасад». Визначено фактори впливу на грошові потоки підприємства, що досліджується. Запропоновано методичне забезпечення планування грошових потоків в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Здійснено практичну реалізацію запропонованого методичного інструментарію планування руху та ефективності використання грошових потоків на прикладі ТОВ «Єврофасад».

ABSTRACT

Master thesis: 102 p., 5 tables, 11 fig., 62 sources, 1 exhibit.

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE,
MANAGEMENT, SYSTEM, CASH FLOW, LIQUIDITY,
SYNCHRONIZATION, OPTIMIZATION, PLANNING, QUALITY OF
MANAGEMENT.

The object of the research is the management of the financial and economic security of the enterprise.

The purpose of the research is theoretical analysis of approaches and development of methodological tools for cash flow planning as an element of management in the system of financial and economic security of the enterprise.

The theoretical foundations of financial and economic security of the enterprise are considered. The essence and classification of cash flows are disclosed. The basic stages of cash flow management in the system of financial and economic security of the enterprise are presented. The analysis of the technical and economic indicators of the activity of LLC «Eurofasad» was carried out. The factors of influence on the cash flows of the investigated enterprise are determined. The methodological support of cash flow planning in the system of financial and economic security of the enterprise is offered. The practical implementation of the proposed methodological tools of traffic planning and cash flow efficiency using the example of LLC «Eurofacade» has been implemented.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Теоретичні основи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.....	10
1.1 Теоретичні основи фінансово-економічної безпеки підприємства.....	10
1.2 Сутність та класифікація грошових потоків.....	17
1.3 Етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.....	24
2 Аналіз техніко-економічних показників та факторів впливу на грошові потоки ТОВ «Єврофасад».....	35
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	35
2.2 Аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства.....	36
2.3 Аналіз фінансового стану підприємства.....	41
2.4 Ціноутворення на підприємстві.....	46
2.5 Фактори впливу на грошові потоки підприємства.....	48
3 Методичне забезпечення управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.....	57
3.1 Оптимізація грошових потоків як інструмент забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	57
3.2 Планування як елемент управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.....	66
3.3 Планування руху та ефективності використання грошових потоків ТОВ «Єврофасад».....	82
Висновки.....	89
Перелік джерел посилання.....	95
Додаток А Копії публікацій.....	103

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання перед підприємствами України постає проблема, яка полягає в забезпеченні належного рівня фінансово-економічної безпеки їх господарської діяльності. Науковий прогрес та економічний розвиток у світі є важливими факторами зростання і підприємств, з іншого боку, тенденції, що призводять до спаду економіки приводять і до зниження ефективності діяльності підприємств. Розвиток підприємств, зазвичай, супроводжується збільшенням обсягу грошових потоків в процесі їх діяльності. Проте у сучасних умовах господарювання, які супроводжуються спадом економіки в Україні, конкуренцією між підприємствами, інфляційними процесами, нестабільністю політичної та економічної ситуації, постійними змінами в законодавстві, виникають загрози, які негативно впливають на економічний розвиток підприємств та на ефективність їх функціонування. Інструментом нейтралізації цих загроз є побудова відповідних механізмів та ефективне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Одним з методів, що дозволяє оцінити фінансово-економічну безпеку підприємства, виявити і попередити фактори її зниження, є вивчення його грошових потоків.

Дослідження грошових потоків в забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства недостатньо висвітлюється в економічній літературі.

Аналіз грошових потоків підприємства, їх оптимізація досліджувалися в працях таких науковців як: О. В. Кузьменко, О. Р. Сергєєва, Л. С. Керанчук, В. А. Харченко та інші. Також питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства було розглянуто в роботах О. В. Ареф'єва, М. Д. Білика, І. О. Бланка, Л. О. Лігоненко, І. П. Отенко, П. Г. Перерви, Т. В. Полозової, О. В. Ткаченка, Р. В. Фещука та інших.

Проте недостатність висвітлення даної проблематики у науковій сучасній літературі обумовлює необхідність подальшого наукового пошуку.

Об'єктом дослідження є управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

Метою дослідження є теоретичний аналіз підходів та розробка методичного інструментарію планування грошових потоків як елемента управління в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- розглянути теоретичні основи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розкрити сутність та класифікація грошових потоків;
- навести основні етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства;
- провести аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Єврофасад»;
- визначити фактори впливу на грошові потоки підприємства, що досліджується;
- запропонувати методичне забезпечення планування грошових потоків в системі фінансово-економічної безпеки підприємства;
- здійснити практичну реалізацію запропонованого методичного інструментарію планування руху та ефективності використання грошових потоків на прикладі ТОВ «Єврофасад».

Інформаційними джерелами для проведення дослідження стали наукові праці провідних фахівців в області управління грошовими потоками та фінансово-економічної безпеки підприємства, фінансова звітність підприємства, що досліджується.

Основні наукові результати дослідження:

- систематизовано фактори впливу на грошові потоки в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розроблено рекомендації щодо оптимізації грошових потоків як інструменту забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- запропоновано методичний інструментарій планування руху та ефективності використання грошових потоків в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

У процесі дослідження було використано такі методи: аналізу та синтезу, графічний, порівняння, зіставлення, математичного моделювання.

Практична цінність роботи полягає в тому, що запропонований підхід дозволяє визначити рух грошових потоків по операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності, оцінити доцільність розподілу коштів, а також збалансованість грошових потоків на підприємстві в плановому періоді. Запропонований методичний інструментарій спрямований для визначення руху грошових потоків та оцінки їх ефективності, що є невід’ємною складовою системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати проведених досліджень, висновки і рекомендації, які викладені в роботі, доповідались на 23-му Міжнародному молодіжному форумі «Радіoeлектроніка і молодь в XXI столітті» (Харків, 2019).

Публікації. Результати досліджень опубліковано у 2 наукових працях, у тому числі 1 статті у науковому збірнику і 1 тезах доповіді на конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Теоретичні основи фінансово-економічної безпеки підприємства

Сучасні умови господарювання, які супроводжуються політичною та економічною дестабілізацією, призвели до проблем у діяльності багатьох українських підприємств. Переважна кількість вітчизняних підприємств гостро відчують брак власних фінансових ресурсів, складності в процесі залучення позикових кредитних коштів, наращують великі суми кредиторської заборгованості, що негативно впливає на рівень їх фінансової спроможності, платоспроможності, призводить до втрати фінансової стабільності [1].

Розгляду сутності фінансово-економічної безпеки підприємства та системи її забезпечення присвятили свої дослідження сучасні науковці: О. О. Бондаренко [2], Т. Г. Васильців [3], Д. І. Коваленко [4], І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко [5], С. М. Шкарлет [6], О. Г. Череп [7] та інші. Одні автори інтерпретують фінансово-економічну безпеку як економічну безпеку і, отже, розкривають сутність та складові саме економічної безпеки. Інші науковці вважають фінансово-економічну безпеку фінансовою безпекою, обмежуючи таким чином, масштабність даної проблематики. На сьогодні наукова спільнота не дійшла до остаточного висновку щодо інтерпретації поняття фінансово-економічної безпеки підприємства та визначення її функціональних складових.

Багато науковців протягом останнього часу намагались сформувати понятійний апарат, узагальнити методичне забезпечення оцінки та визначити складові системи забезпечення фінансово-економічної безпеки.

На думку багатьох відомих економістів, фінансово-економічна безпека підприємства – це широке і багатогранне економічне поняття, яке відображає формування та спрямованість потоків капіталу країн, суб'єктів господарювання у різних галузях, домогосподарств та інших суб'єктів. Певні економічні відносини характеризуються силою змін, широкими важелями та чинниками управління та низкою методів розкриття їх змісту та економічної сутності.

Можна погодитися з результатами досліджень Т. Давидюк [8], яка вказує на схожість понять «економічна безпека» та «фінансово-економічна безпека», які часто зустрічаються в сучасних виданнях. Однак вона вважає, що «економічна безпека бізнесу повинна бути набагато ширшою, ніж сфера фінансово-економічної безпеки, оскільки остання має важливе значення для економічної безпеки бізнесу, оскільки більшість злочинів відбувається у фінансовій та економічній сферах».

Автори О. О. Бондаренко і В. А. Сухецький [2] зауважують про складність та комплексність поняття фінансово-економічної безпеки підприємства. Вони визначають її «як сукупність робіт з метою забезпечення платоспроможності підприємства та ліквідності та попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози».

Науковці І. П. Мойсеєнко та О. М. Марченко [5] зазначають: «фінансово-економічна безпека підприємства – це його фінансово-економічне становище, яке захищає його фінансові та економічні інтереси від внутрішніх та зовнішніх загроз і створює необхідні фінансово-поточні та довгострокові перспективи для економічних передумов сталого розвитку».

О. Л. Трухан [9, с. 30] інтерпретує фінансово-економічну безпеку підприємства «одночасно з двох позицій – статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах

фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі)».

Відомий науковець Т. Г. Васильців доповнює попередні висновки авторів «необхідністю системного підходу до розуміння сутності та управлінських аспектів фінансово-економічної безпеки» [3].

Учені вважають, що створити ефективну систему фінансово-економічної безпеки підприємства майже неможливо негайно. Спочатку системи фінансової та економічної безпеки вимагають мінімальної кількості необхідних компонентів. Для досягнення необхідного рівня ефективності система поступово набуває нових кількісних та якісних ознак на різних етапах життєвого циклу [10, с. 182].

Т. Г. Васильців [3] виділяє як складові системи фінансово-економічної безпеки: фінансові ресурси, фінансово-економічні показники, трудові ресурси підприємства, інформаційні ресурси, техніку та технологію, нематеріальні та матеріальні активи, ресурси.

О. В. Іващенко та П. М. Четвериков [11] зауважують, що фінанси, матеріали, інформація, розвідка та людські ресурси використовуються для встановлення економічної діяльності та є об'єктами захисту в системі фінансової та економічної безпеки.

В. М. Антоненко та С. С. Певтієва під фінансово-економічною безпекою підприємства розуміють «таке функціонування підприємства, яке може протистояти негативному впливу факторів як внутрішнього так і зовнішнього середовища, з урахуванням необхідності максимальної мінімізації ризиків ведення господарської діяльності та орієнтації на базову стратегію підприємства, результатом чого є приріст потенціалу розвитку» [12].

В. М. Антоненко та С. С. Певтієв розуміють фінансово-економічну безпеку компанії як «ефективне функціонування компанії, яка може протистояти негативному впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, враховуючи необхідність мінімізації ризиків ведення бізнесу та орієнтації на основні стратегічні пріоритети (збільшення потенціалу розвитку)» [12].

На думку Т. В. Полозової «фінансово-економічна безпека – це стан стабільного функціонування і розвитку підприємства, котрий досягається активною та цілеспрямованою діяльністю суб'єктів безпеки по попередженню потенціальних та протидії реальним загрозам і небезпекам, та створення на цій основі сприятливих умов для ефективного використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів для досягнення мети» [13].

В процесі вивчення даного питання, Н. В. Бондарчук і М. Гуменчук визначають фінансово-економічну безпеку як «...фінансово-економічний стан підприємства, який сприяє забезпеченню захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і створенню необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної діяльності та сталого розвитку підприємства» [14].

У сучасному економічному середовищі існує об'єктивна необхідність у розробці комплексної та ефективної системи, яка дозволить діагностувати та усунути ризики та їх наслідки в процесі управління.

Для формування такої корпоративної системи фінансово-економічної безпеки необхідно визначити об'єкти, суб'єкти, стратегії та політику безпеки. Тому для повного розуміння структури сучасної системи фінансово-економічної безпеки підприємства визначено її елементи (рис. 1.1).

Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства має базуватися на економічно обґрунтованих, оптимальних та розумних витратах на обслуговування, коли фінансова та економічна раціональність зменшується, вона не повинна перевищувати цей рівень. Тому цей процес

постійно потребує вдосконалення теоретичних регламентів, використання нових методологічних методів, механізмів та інструментів, які надалі сприятимуть покращенню фінансово-економічних умов підприємств та їх процвітання на фінансових ринках.

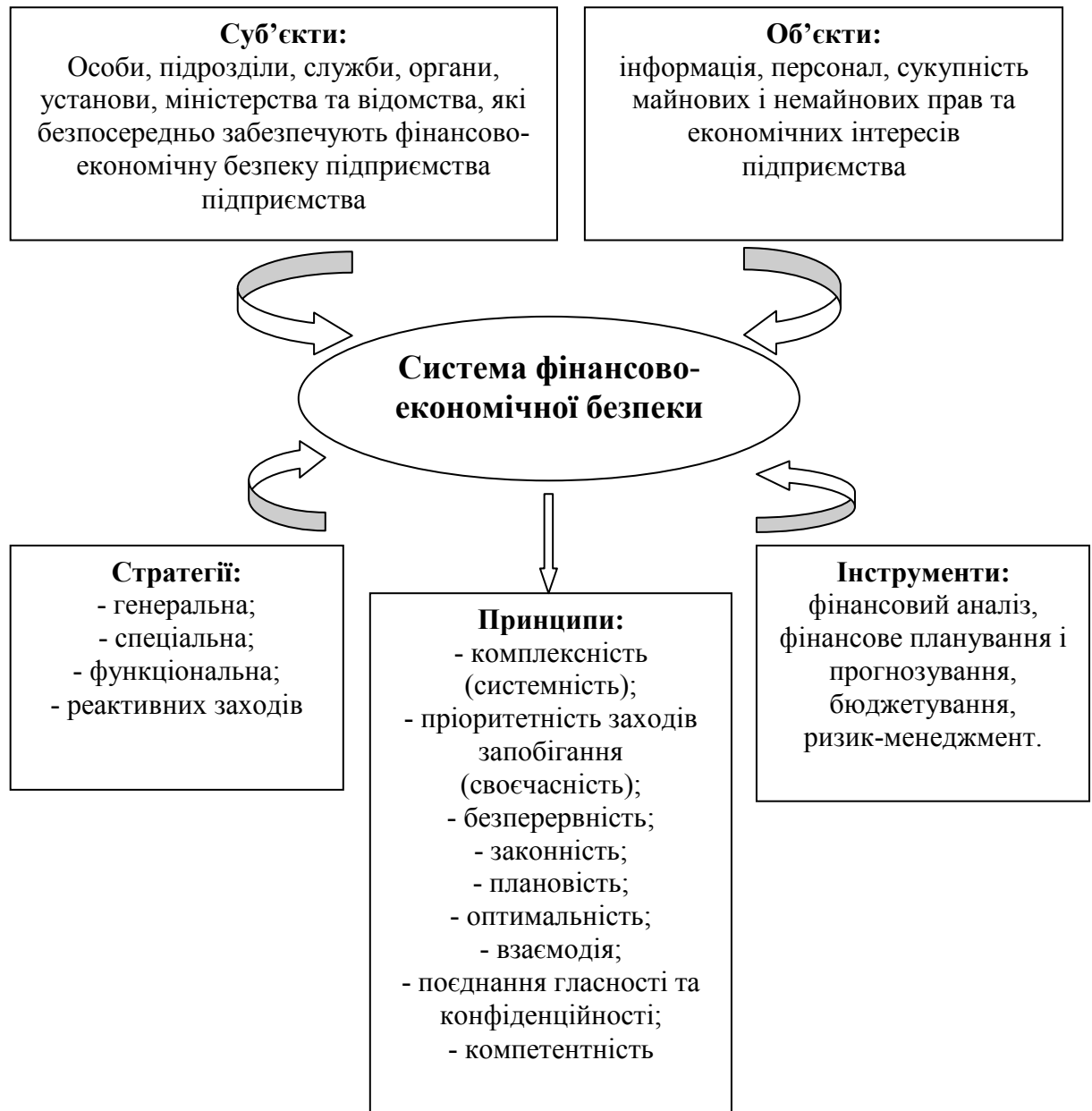

Рисунок 1.1 – Основні складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства [1]

Як зазначають О. М. Губарик і І. К. Перехрест, сутність фінансово-економічної безпеки за умов фінансової кризи полягає у наявності фінансового стану з такими ознаками [15]:

- баланс та якість фінансових інструментів, технологій та послуг;
- протистояння загрозам;
- здатність підприємства отримувати фінансові вигоди;
- зосередження на ефективному та сталому розвитку.

Метою фінансово-економічної безпеки є забезпечення поточної фінансової стабільності підприємства та її максимальної ефективності, а також її потенціал розвитку в майбутньому. Основною її умовою є здатність протистояти існуючим негативним внутрішнім і зовнішнім факторам, які можуть спричинити нові небезпеки та загрози для компанії (рис. 1.2).

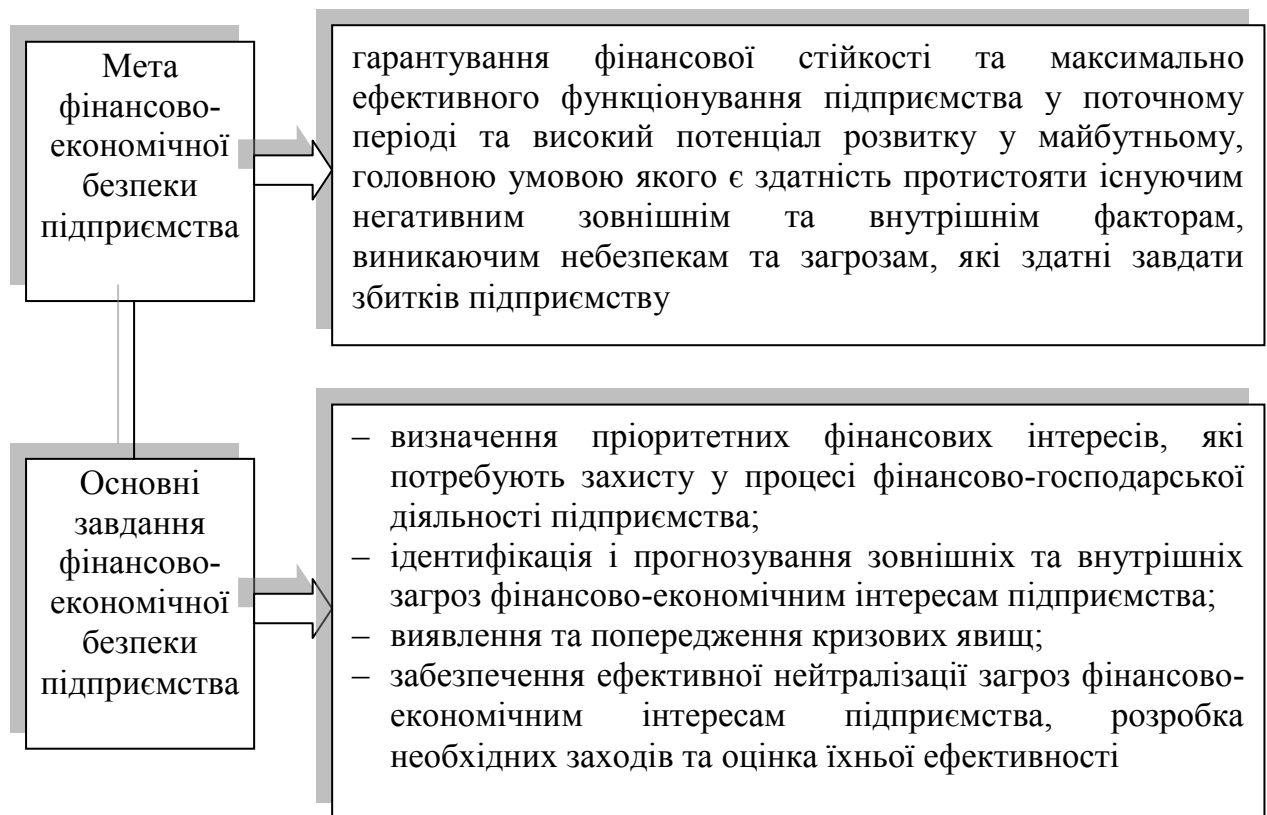

Рисунок 1.2 – Мета і основні завдання фінансово-економічної безпеки підприємства [1]

Основними завданнями управління фінансово-економічною безпекою підприємства є [14]:

- визначити основні фінансові інтереси, які потрібно захищати в ході корпоративної фінансово-господарської діяльності;
- ідентифікувати та прогнозувати зовнішні та внутрішні загрози фінансовим та економічним інтересам бізнесу;
- визначити та запобігти кризам;
- для забезпечення ефективного усунення загроз фінансовим та економічним інтересам компанії розробити необхідні заходи та оцінити їх ефективність.

Функціонування ефективного механізму фінансово-економічної безпеки підприємства дозволяє [15, 16]:

- гарантувати довгострокову фінансову стабільність, платоспроможність, ліквідність і достатню фінансову незалежність компанії;
- забезпечити кращу участь та ефективне використання корпоративних фінансових ресурсів;
- визначити зовнішні та внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану компанії та розробити заходи щодо своєчасного усунення цих загроз;
- незалежно формулювати та впроваджувати стратегії фінансового розвитку;
- забезпечити наявність у компанії достатньої фінансової незалежності;
- забезпечити достатню гнучкість у прийнятті фінансових рішень;
- захист економічних інтересів власників бізнесу.

В. Я. Карковська вказує, що основними інструментами забезпечення фінансово-економічної безпеки корпорацій у сучасних умовах є фінансовий аналіз та управління фінансами, включаючи фінансове планування, прогнозування, складання бюджету та управління ризиками [17].

На думку В. Я. Карковської система фінансово-економічної безпеки підприємства повинна відповідати таким основним вимогам [17]:

- функціонування в межах, передбачених законом;
- забезпечення надійного захисту інтересів;
- вчасне передбачення та запобігання загрозам корпоративній фінансовій та економічній безпеці;
- ефективне функціонування в нормальних і аномальних умовах;
- структура керованої та керуючої системи має бути чітко функціонально розділена.

У результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що система фінансово-економічної безпеки підприємства має містити такі елементи, як стратегії, принципи, об'єкти, суб'єкти, інструменти управління системою фінансово-економічною безпекою тощо.

При формуванні системи фінансово-економічної безпеки підприємства також слід враховувати фактори, які можуть впливати негативно на поточний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

1.2 Сутність та класифікація грошових потоків

Основні концепції грошових потоків підприємства розглядалися у роботах таких науковців: І. А. Бланк [18, 19], О. П. Колісник, А. В. Замогильна [20], О. М. Костюк-Пукаляк [21], Г. В. Кошельок [22], О. І. Кремень, Т. М. Лаврентьєва [23], О. В. Крилова [24], В. С. Петренко, Д. С. Кузнецова [25], Ю. М. Тютюнник [26], О. Г. Янковий [27] та інші.

Грошовий потік підприємства – це доходи і витрати підприємства в результаті його економічної діяльності, які розподілені у часі [18].

Важливість ефективного управління грошовими потоками підприємства обумовлена такими основними положеннями [18, 19]:

- грошові потоки майже в усіх відношеннях обслуговують господарську діяльність підприємства;
- ефективне управління грошовими потоками дозволяє забезпечити фінансовий баланс компанії в процесі стратегічного розвитку;
- розумне формування грошових потоків допоможе збільшити темпи впровадження бізнес-операційного процесу;
- ефективне управління грошовими потоками знижує корпоративний попит на позичковий капітал;
- управління потоком готівки – важливий фінансовий важіль для забезпечення прискореного обороту капіталу компанії;
- ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику банкрутства підприємства;
- активні форми управління грошовими потоками дозволяють компаніям отримувати додатковий дохід безпосередньо зі своїх грошових активів.

Поняття «грошовий потік підприємства» включає різноманітність таких потоків, які обслуговують економічну діяльність.

З метою систематизації грошових потоків у сучасній літературі поширена їх класифікація, яка наведена на рис. 1.3 [18].

За масштабом обслуговування господарського процесу розрізняють:

- потоки потоку по підприємству. Це найбільш агрегований вид грошових потоків і він акумулює всі типи грошових потоків;
 - грошовий потік по окремих структурних підрозділах підприємства.
- Ця різниця в грошовому потоці визначає його як самостійний об'єкт управління в корпоративних організаціях та економічній системі;

– грошовий потік по окремих господарських операціях. Цей грошовий потік слід вважати основним об'єктом господарювання, що керується ним.

Рисунок 1.3 – Класифікація грошових потоків за основними ознаками

За видами господарської діяльності виділяють такі грошові потоки:

- грошовий потік по операційній діяльності. Він характеризується виплатою грошових коштів постачальникам сировини; аутсорсингом надання певних видів послуг за операційною діяльністю; зарплати персоналу, який бере участь в операційному процесі та керує процесом; сплата податків до бюджетів усіх рівнів та позабюджетних фондів; та інших пов'язаних з процесом впровадження виплат. У той же час цей грошовий потік відображає приплив капіталу покупця товару; у процесі перерахунку суми переоплати та деяких інших платежів, що вимагаються міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, вимоги податкових органів;

- грошовий потік по інвестиційній діяльності. Він характеризується платежами та грошовими потоками, пов'язаними з реалізацією реальних та фінансових інвестицій, продажем основних і нематеріальних активів, обігом довгострокових фінансових інструментів інвестиційних портфельів та аналогічних потоків капіталу, які наявні в інвестиційній діяльності підприємств;

- грошовий потік по фінансовій діяльності. Такий потік характеризується припливом капіталу та витратами, пов'язаними із залученням більшої кількості акціонерного капіталу або власного капіталу, одержанням довгострокових та короткострокових позик і кредитів, виплатою грошових дивідендів та відсотків за вкладками власника та іншими грошовими потоками, пов'язаними із зовнішнім фінансуванням господарської діяльності.

За спрямованістю руху грошових коштів розрізняють основні види грошових потоків:

- позитивний, який представляє сукупність надходжень коштів до підприємства від усіх видів господарської діяльності (притік коштів);

– від'ємний, який передбачає деяку сукупність виплат коштів підприємством у процесі здійснення всіх видів його господарської діяльності (відтік коштів).

Ці грошові потоки сильно корелюють один з одним. Недостатня потужність одного з цих потоків призводить до подальшого зниження потужності для іншого типу цих потоків. Тому в системі управління грошовими потоками обидва типи являють собою єдиний (складний) об'єкт фінансового управління.

За методом обчислення обсягу виділяють:

– валовий грошовий потік, що характеризує всю сукупність надходжень або витрат коштів підприємства в аналізованому періоді часу в контексті окремих його часових інтервалів;

– чистий грошовий потік, описує різницю між позитивними та негативними грошовими потоками (між грошовими потоками та витратами) протягом кожного періоду часу. Чистий грошовий потік є найважливішим результатом фінансової діяльності і багато в чому визначає фінансовий баланс та темпи зростання його ринкової вартості. Відповідно до підходу, наведеного у роботах [18, 20], чистий грошовий потік всього підприємства, його окремих структурних відділів (центрів відповідальності) різних видів господарської діяльності розраховується за формулою:

$$ЧГП = ПГП - НГП, \quad (1.1)$$

де $ЧГП$ – сума чистого грошового потоку за певний період;

$ПГП$ – сума позитивного грошового потоку (притік коштів) за певний період;

$НГП$ – сума негативного грошового потоку (відтік коштів) за певний період.

З наведеної формули видно, що залежно від відношення позитивного грошового потоку до негативного грошового потоку чистий грошовий потік може характеризуватися позитивними та негативними значеннями, які визначають кінцевий результат діяльності та впливають на формування та розмір його залишку грошових активів у динаміці.

За рівнем достатності обсягу грошового потоку виділяють:

- надлишковий грошовий потік. Він характеризується грошовими потоками, що перевищують фактичний попит на цілеспрямовані витрати. Доказ надмірного грошового потоку – це високе позитивне значення невикористаного чистого грошового потоку в операційній діяльності компанії;

- дефіцитний грошовий потік. Він характеризується грошовим потоком, при якому витрата коштів значно нижча, ніж фактичний попит цілеспрямованих витрат компанії. Навіть якщо чистий грошовий потік є позитивним, його можна охарактеризувати як дефіцитний, якщо сума не відповідає вимогам витрат на всі очікувані заходи плану. Негативний чистий грошовий потік свідчить про те, що він є дефіцитним.

Серед грошових потоків за методом оцінки у часі виділяють:

- теперішній грошовий потік – це грошовий потік підприємства приведений за вартістю до поточного моменту часу;

- майбутній грошовий потік – це грошовий потік, приведений за вартістю до певного моменту часу у майбутньому. Поняття «майбутній грошовий потік» використовується як номінальна ідентифікація його величини в майбутньому, що служить базою дисконтування з метою приведення до поточної його вартості.

Зазначені види грошових потоків відбивають зміст концепції оцінки вартості грошей у часі.

Грошові потоки за безперервністю формування в певному часовому інтервалі розрізняють на:

- регулярний грошовий потік. Він описує потік (тип грошових потоків) капітальних доходів або витрат за одну господарську операцію, яка постійно протікає протягом різних періодів аналізованого періоду. Характер регулярних потоків – це більшість грошових потоків, що створюються операційною діяльністю підприємства: потоки, пов'язані з наданням послуг для різних форм фінансових позик; гарантії грошових потоків, що реалізуються довгостроковими фактичними інвестиційними проектами тощо;

- дискретний грошовий потік, який характеризує надходження та витрати коштів, пов'язаних із здійсненням певної господарської операції підприємства за певний період часу. Характер дискретних грошових потоків – це разові витрати, пов'язані з придбанням повного комплексу нерухомості, придбанням ліцензії на франшизу, отримання коштів у порядку безоплатної допомоги тощо.

Слід зазначити, що ці грошові потоки відрізняються лише в певних часових проміжках. Протягом певного мінімального часового інтервалу всі грошові потоки бізнесу можна вважати дискретними. Навпаки, більша частина грошових потоків компанії фіксується протягом усього життєвого циклу.

За стабільністю часових інтервалів формування регулярні грошові потоки поділяються на [24]:

- регулярний грошовий потік, який за певний проміжок часу має рівномірний розподіл. Такий грошовий потік називається ануїтетом;

- регулярний грошовий потік який за певний проміжок часу має нерівномірний розподіл. Прикладом цього виду грошових потоків є графік платежів за оренду майна, який узгоджується зі сторонами, який повинен

бути узгоджений через нерегулярні інтервали для реалізації протягом періоду оренди активів.

Таким чином, наведена вище класифікація дозволяє систематизовано, комплексно здійснювати облік, аналіз і планування грошових потоків різних видів діяльності на підприємствах будь-якої галузевої приналежності.

1.3 Етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства

Концептуальні засади управління системою та методичний інструментарій комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства розглядалися у роботах таких авторів, як: Г. Є. Павлов [28], Х. О. Мандзіновська [29], Л. А. Парфентій [30], Т. Б. Шира [31], С. М. Фролов [32], С. С. Гринкевич, О. І. Іляш, М. О. Кокнаєва [33], О. І. Абакуменко [34] та інших.

Теоретичні аспекти управління грошовими потоками вивчалися такими авторами: В. В. Ясишена та Л. І. Пославська [35], І. П. Частоколенко [36], Г. В. Кошельок і О. М. Терещенко [37] та інші.

Теоретико-методичні основи діагностики фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків розглядалися науковцями І. Л. Сітак і І. М. Мурашко [38], О. Г. Янковий і Г. В. Кошельок [39] та іншими.

Питання обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства досліджувалися у роботах таких авторів: А. О. Касич і Р. М. Циган [40], Ю. В. Жмурко [41], О. М. Панченко та А. А. Жолоб [42], С. В. Шубіна, Р. О. Піскунов, С. С. Любимова [43] та іншими.

Управління корпоративними грошовими потоками є важливою частиною загальної системи управління фінансово-економічною безпекою компанії. Це дозволяє вирішувати різні фінансові проблеми в області управління.

Теоретико-методичні аспекти управління грошовими потоками підприємства в контексті функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства розглядалися такими науковцями, як: Н. В. Бондарчук та А. В. Попелюк [44], В. А. Гросул та О. В. Антонова [45], Т. О. Меліхова [46] та іншими.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансового балансу у діяльності підприємства в процесі його розвитку шляхом оптимізації притоків і відтоків грошових коштів, а також їхньої синхронізації у часовому контексті.

Основні етапи процесу управління грошовими потоками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства представлені на рис. 1.4 [18, 35-37].

На першому етапі головним завданням є забезпечити повний і точний облік грошових потоків компанії та сформувати необхідні звіти. Управління на цьому етапі має на меті реалізувати принцип інформаційної вірогідності. На даному етапі управління грошовими потоками необхідно забезпечити узгодження функцій та завдань корпоративного обліку та служб управління фінансами.

Відповідно до міжнародних стандартів та практики бухгалтерського обліку існує два основні методи підготовки звіту про рух грошових коштів: непрямий та прямий. Ці методи відрізняються в поданні цілісності грошових потоків компанії, вихідній інформації, що використовується для складання звіту, та інших параметрах.

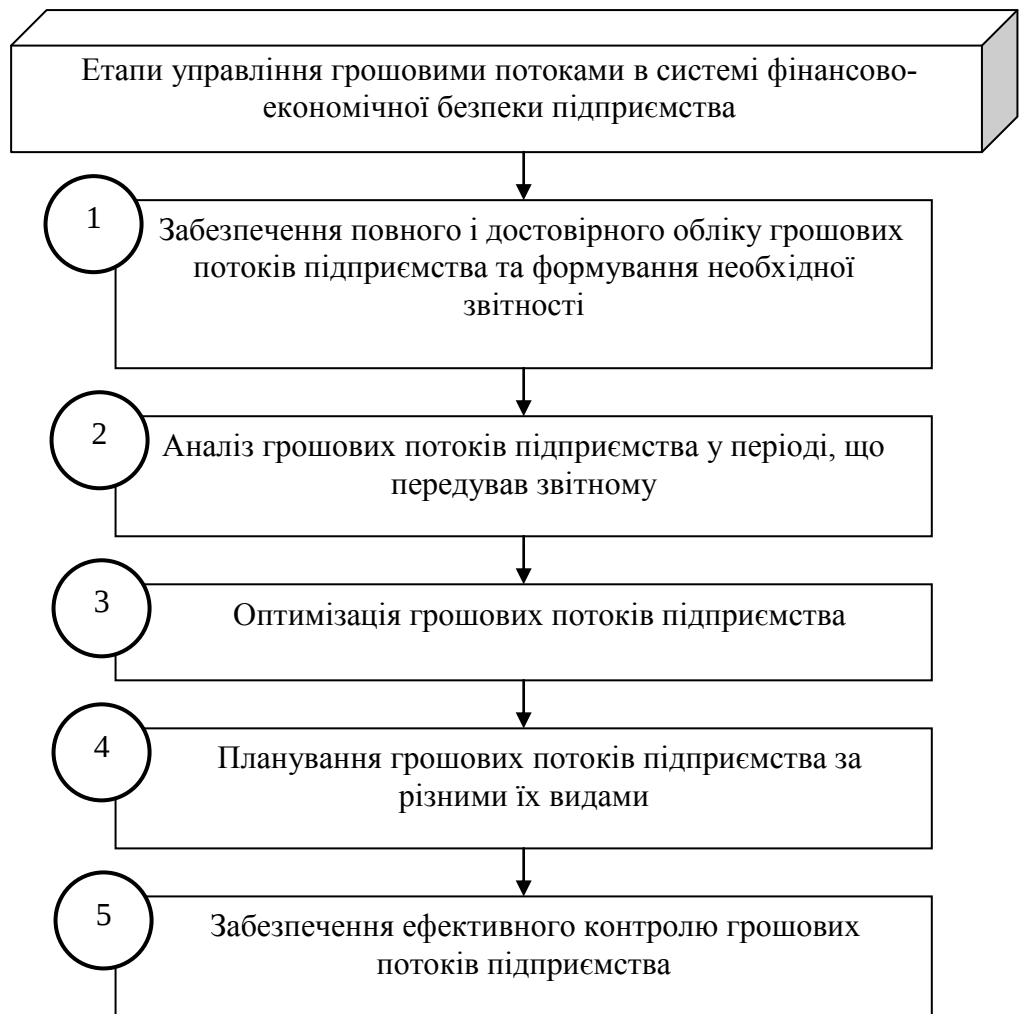

Рисунок 1.4 – Основні етапи управління грошовими потоками в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Непрямим методом можна отримати дані, що характеризують чистий грошовий потік суб'єкта господарювання в конкретному періоді. Джерелами інформації для розробки таким чином звітів про рух грошових коштів є баланс та звіт про фінансові результати. Непрямий метод розрахунку чистого грошового потоку підприємства ґрунтується на видах економічної діяльності та діяльності всього підприємства.

Чистий прибуток, отриманий у звітному періоді є базовим елементом розрахунку чистого грошового потоку по операційній діяльності підприємства непрямым методом.

Методичний підхід, за яким здійснюється розрахунок чистого грошового потоку по операційній діяльності, базується на використанні математичного виразу [18, 44]:

$$ЧГП_о = ЧП + A_{оз} + A_{на} \pm \Delta ДЗ \pm \Delta З_{т.м} \pm \Delta КЗ \pm \Delta Р, \quad (1.2)$$

де $ЧГП_о$ – сума чистого грошового потоку підприємства по операційній діяльності в певному періоді часу;

$ЧП$ – чистий прибуток;

$A_{оз}$ – сума амортизаційних відрахувань основних засобів;

$A_{на}$ – сума амортизаційних відрахувань нематеріальних активів;

$\Delta ДЗ$ – приріст (скорочення) сум дебіторської заборгованості;

$\Delta З_{т.м}$ – приріст (скорочення) сум запасів товарно-матеріальних цінностей у складі оборотних засобів;

$\Delta КЗ$ – приріст (скорочення) сум кредиторської заборгованості;

$\Delta Р$ – приріст (скорочення) сум резервних та інших страхових фондів.

Сума чистого грошового потоку по інвестиційній діяльності розраховується як різниця між сумою реалізації окремих видів позаоборотних активів і сумою їхнього придбання у звітному періоді.

Сума чистого грошового потоку по інвестиційній діяльності розраховується за формулою [18, 44]:

$$ЧГП_i = P_{оз} + P_{на} + P_{офi} + P_{ва} + Д_n - П_{ос} - \Delta НКБ - П_{на} - П_{офi} - B_{ва}, \quad (1.3)$$

де $ЧГП_i$ – сума чистого грошового потоку підприємства по інвестиційній діяльності в розглянутому періоді;

$P_{оз}$ – сума реалізації основних засобів, що виведені з експлуатації;

$P_{на}$ – сума реалізації нематеріальних активів, що вибули;

$P_{офi}$ – сума реалізації довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства;

P_{ea} – сума повторної реалізації раніше викуплених власних акцій підприємства;

D_n – сума дивідендів (відсотків), отриманих підприємством по довгострокових фінансових інструментах інвестиційного портфеля;

$Π_{оз}$ – сума придбаних основних засобів;

$ΔНKB$ – сума приросту незавершеного капітального будівництва;

$Π_{на}$ – сума придбання нематеріальних активів;

$Π_{офi}$ – сума придбання довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства;

B_{ea} – сума викуплених власних акцій підприємства.

Сума чистого грошового потоку по фінансовій діяльності розраховується як різниця між сумою фінансових ресурсів, притягнутих із зовнішніх джерел, сумою основного боргу, а також дивідендів (відсотків), виплачених власникам підприємства.

Сума чистого грошового потоку по фінансовій діяльності визначається за формулою [18, 44]:

$$ЧГП_{\phi} = Π_{вк} + Π_{ок} + Π_{кк} + БЦФ - B_{ок} - B_{кк} - D_y, \quad (1.4)$$

де $ЧГП_{\phi}$ – сума чистого грошового потоку по фінансовій діяльності підприємства в певному часовому інтервалі;

$Π_{вк}$ – сума притягнутого власного капіталу із зовнішніх джерел;

$P_{\partial k}$ – сума притягнутих довгострокових кредитів і позик;

P_{kk} – сума притягнутих короткострокових кредитів і позик;

$БЦФ$ – сума грошових коштів, які надійшли як безоплатне цільове фінансування;

$B_{\partial k}$ – сума виплат основного боргу за довгостроковими кредитами і позиками;

B_{kk} – сума виплат основного боргу за короткостроковими кредитами і позиками;

D_y – сума дивідендів, виплачених акціонерам на вкладений капітал.

Загальна сума чистого грошового потоку по підприємству ($ЧПП_{\Pi}$) у певному часовому інтервалі представляє собою суму чистих грошових потоків по операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності і розраховується за формулою [18, 35-37, 44]:

$$ЧПП_{\Pi} = ЧПП_o + ЧПП_i + ЧПП_{\phi}. \quad (1.5)$$

Використовуючи непрямий метод обчислення грошових потоків, можна визначити потенціал компанії, сформувати її основне внутрішнє джерело фінансування розвитку чистих грошових потоків від операційної та інвестиційної діяльності та визначити динаміку всіх факторів, що впливають на формування бізнесу. При цьому складність звітності про грошові потоки порівняно низька, оскільки більшість непрямих показників, необхідних для розрахунків, включаються в інші форми поточної фінансової звітності компанії.

Прямий метод дозволяє отримати дані, що описують валовий грошовий потік та чистий грошовий потік підприємства за звітний період. Він спрямований на відображення всього обсягу надходження й витрат коштів у

за окремими видами економічної діяльності підприємству і в цілому по підприємству.

Різниця між результатами прямого та непрямого розрахунку грошових потоків пов'язана лише з операційною діяльністю підприємства. При використанні методу прямого розрахунку використовуються дані прямого обліку для характеристики всіх видів доходів і витрат.

Сума чистого грошового потоку по операційній діяльності підприємства за допомогою прямого метода розраховується за формулою [18, 35-37, 44, 45]:

$$ЧГП_o = РП + ІН_o - B_{т.м} - ЗП_{он} - ЗП_{аун} - ПП_б - ПП_{нф} - ІВ_o, \quad (1.6)$$

де $ЧГП_o$ – сума чистого грошового потоку підприємства по операційній діяльності в певному часовому інтервалі;

$РП$ – обсяг реалізованої продукції;

$ІН_o$ – інші надходження коштів від операційної діяльності підприємства;

$B_{т.м}$ – грошові кошти, виплачені за придбання сировини, матеріалів і напівфабрикатів;

$ЗП_{он}$ – грошові кошти на виплату заробітної плати оперативному персоналу;

$ЗП_{аун}$ – грошові кошти на виплату заробітної плати адміністративно-управлінському персоналу;

$ПП_б$ – податкові платежі до бюджету;

$ПП_{нф}$ – податкові платежі до позабюджетних фондів;

$ІВ_o$ – інших виплат коштів у процесі операційної діяльності.

По інвестиційній та фінансовій діяльності визначення суми чистого грошового потоку підприємства здійснюються аналогічно підходу, що і при непрямому методі.

Відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку метод розрахунку грошових потоків компанія вибирає самостійно, але кращим методом є прямий метод, який забезпечує отримання повної інформації про його обсяг та склад.

На другому етапі здійснюється аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді. Метою такого аналізу є виявлення рівня достатності формування коштів, ефективності їхнього використання, а також збалансованості позитивних і негативного грошових потоків по обсягу та у часі. Другий етап передбачає реалізацію п'яти підетапів.

Перший підетап аналізу вивчає динаміку формування позитивних грошових потоків з різних джерел. У зв'язку з цим порівнюються темпи зростання позитивного грошового потоку з темпами зростання корпоративних активів, виробництва та продажу. Особлива увага тут приділяється дослідженню частки залучених коштів із внутрішніх та зовнішніх джерел для визначення ступеня залежності розвитку корпорації від зовнішніх джерел фінансування.

Другий підетап аналізу досліджує динаміку формування негативного грошового потоку компанії та структуру грошових потоків у напрямку витрат коштів. Він визначає, як певні види активів підприємства збільшують його ринкову вартість на основі розвитку капітальних витрат, який напрямок використовується для залучених зовнішніх коштів та ступінь погашення кредитів та основної суми позики.

Третій підетап аналізу досліджує загальний баланс позитивного грошового потоку та негативного грошового потоку; динаміка показника чистого грошового потоку вивчається як найважливіший показник

результату фінансової діяльності підприємства і є показником загального рівня балансу грошових потоків.

У ході цієї фази аналізу особливе місце займає «якість чистого грошового потоку», тобто загальна характеристика структури джерела, яку формує цей показник. Характерною особливістю цього показника є те, що зростання частки чистого прибутку, отриманого за рахунок збільшення обсягу виробництва та скорочення витрат, показує високу якість, а низьку – за рахунок збільшення частки чистого прибутку, пов'язаного із зростанням цін на продукцію та здійсненням непродажних операцій [18].

Четвертий підетап аналізу формує інформацію про синхронність позитивного грошового потоку та негативного грошового потоку через окремі часові проміжки у звітному періоді; враховуючи динаміку балансу грошових коштів корпорації, відображаючи рівень цієї синхронності та забезпечуючи абсолютну платоспроможність.

Вивчаючи синхронізацію різних видів формування грошових потоків, визначається динаміка коефіцієнта ліквідності корпоративних грошових потоків у різні проміжки часу. Розрахунок коефіцієнта ліквідності грошових потоків ($KL_{ГП}$) здійснюється за формулою [18, 44, 45]:

$$KL_{ГП} = \frac{ППП}{НПП}, \quad (1.7)$$

де $ППП$ – сума позитивного грошового потоку (притік коштів);

$НПП$ – сума негативного грошового потоку (відтік коштів).

З метою забезпечення необхідного рівня ліквідності грошового потоку значення даного показника має бути не нижче за одиницю.

П'ятий підетап аналізу передбачає визначення ефективності грошових потоків підприємства. Узагальнюючим показником такої оцінки є коефіцієнт ефективності грошових потоків, який визначається за формулою [18, 19]:

$$E_{ГП} = \frac{ЧГП}{НГП}, \quad (1.8)$$

де $ЧГП$ – сума чистого грошового потоку в певному часовому інтервалі.

Певну інформацію про рівень ефективності грошового потоку можна отримати, розрахувавши коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку за формулою [18, 19, 44, 45]:

$$КР_{ЧГП} = \frac{ЧГП_{ip}}{ЧГП}, \quad (1.9)$$

де $КР_{ЧГП}$ – коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку в певному часовому інтервалі;

$ЧГП_{ip}$ – сума чистого грошового потоку підприємства, спрямована на інвестування його розвитку в певному часовому інтервалі;

$ЧГП$ – сума чистого грошового потоку в певному часовому інтервалі.

Ці загальні показники можуть бути доповнені деякими локальними показниками, такими як коефіцієнт віддачі середнього залишку грошових активів, використовуваних у короткострокових фінансових інвестиціях; коефіцієнт повернення середнього залишку накопичених інвестиційних ресурсів, що використовуються в довгострокових фінансових інвестиціях тощо.

Результати такого аналізу можуть використовуватися з метою визначення резервів оптимізації грошових потоків та їхнього планування у майбутньому.

Третій етап передбачає оптимізацію грошових потоків підприємства, яка є одним з найважливіших елементів в системі управління грошовими потоками, спрямованим на підвищення їхньої ефективності.

Основними завданнями даного етапу можна визначити:

- ідентифікація та впровадження резервів для зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел залучених коштів;
- забезпечення більш повного балансу позитивного та негативного грошових потоків у часі та за обсягами;
- забезпечення тісніших взаємозв'язків грошових потоків за видами господарської діяльності підприємства;
- підвищення кількості та якості чистих грошових потоків від підприємницької діяльності.

Четвертий етап передбачає планування грошових потоків. Цей план має прогнозний характер через невизначеність певних початкових умов. Тому план грошових потоків складається за різних початкових факторів (оптимістичних, реалістичних та песимістичних) у сценарії розвитку, використовуючи різні методи розрахунку.

П'ятий етап відповідає за забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства. Метою цього контролю є виконання поставлених завдань під час планування, щоб сформувати потоки надходжень і витрати в межах напрямків; своєчасно формувати узгодженість грошових потоків; ліквідність грошового потоку та його ефективність. Ці показники відстежуються під час моніторингу поточної фінансової діяльності компанії.

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що прямий метод в поєднанні з непрямим методом оцінки руху грошових потоків підприємства є найбільш адекватним і зручним з точки зору практичного використання. Запропонований підхід забезпечить отримання об'єктивної інформації з погляду підтримки достатнього рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

2 АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ГРОШОВІ ПОТОКИ ТОВ «ЄВРОФАСАД»

2.1 Загальна характеристика підприємства

ТОВ «Єврофасад» засновано в 1994 році для здійснення господарської діяльності, спрямованої на виконання послуг і монтажних робіт, а також з метою одержання прибутків від основних видів діяльності для об'єднань, підприємств, виробничих колективів і громадян у рішенні науково-технічних, виробничих і соціальних проблем.

У своїй діяльності підприємство керується «Господарським Кодексом України», і іншими актами й нормативами з урахуванням особливостей, які передбачені в Уставі підприємства.

Предметом діяльності підприємства є:

- виконання послуг і монтажних робіт;
- виробництво і торгівля будівельними матеріалами;
- проведення маркетингових досліджень в області будівництва;
- навчання, підготовка кадрів і підвищення кваліфікації в області будівництва;
- організація й проведення виставок, семінарів, конкурсів, конференцій з питань дослідження, розробки й використання апаратних і програмних засобів в області будівництва;
- проведення фундаментальних наукових досліджень в області будівництва;
- розробка й впровадження заходів, виготовлення приналежностей, інструментів і пристосувань, спрямованих на охорону праці й навколишнього середовища;
- надання посередницьких послуг по основних видах діяльності;

– здійснення внутрішніх і міжнародних перевезень автомобільним транспортом.

Організаційна структура управління підприємством представлена на рис. 2.1.

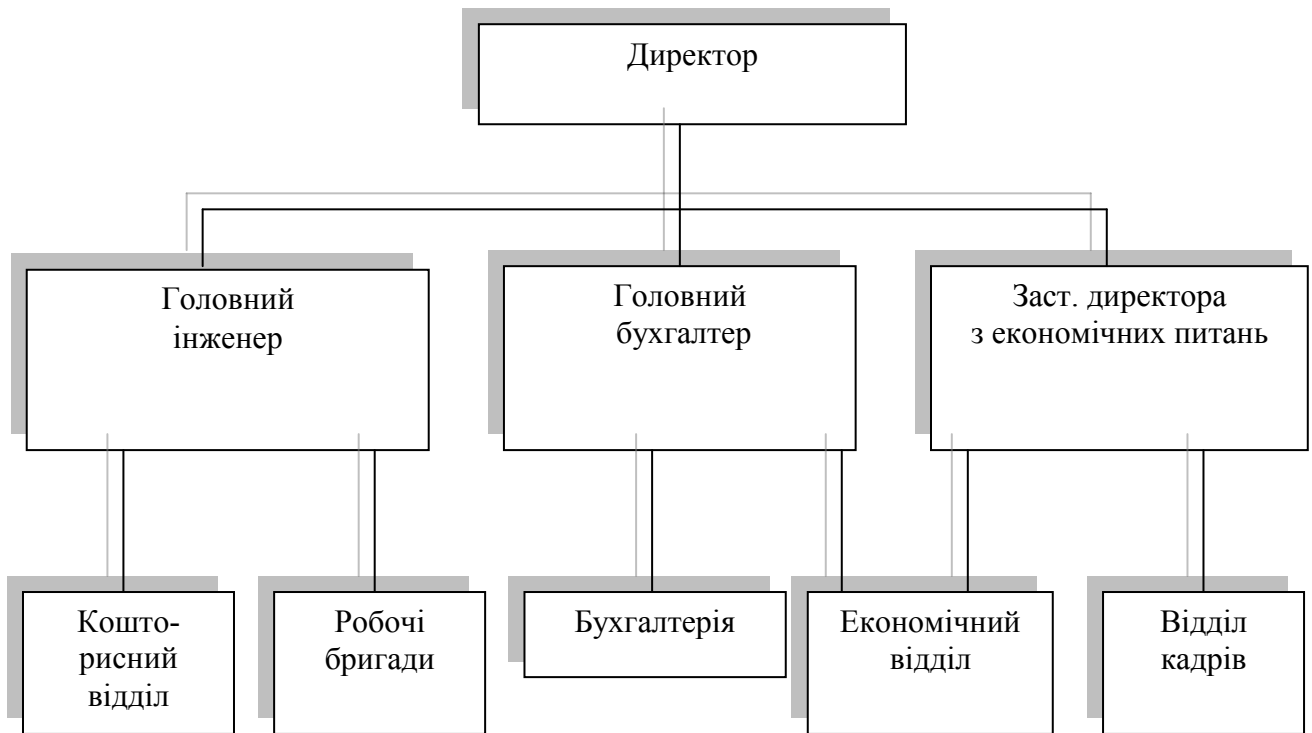

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ «Єврофасад»

На даний момент основним видом діяльності підприємства є будівництво і монтаж спеціальних об'єктів, торгівля будівельними матеріалами.

2.2 Аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства

Основні показники діяльності підприємства за 2017-2018 рр. представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники фінансово-господарської діяльності
ТОВ «Єврофасад» за 2017-2018 рр.

Показник	Факт		Відхилення	
	2017 р.	2018 р.	абсол., (+; -)	відн., %
1. Виручка від реалізації, грн.	584660,0	701592,0	116932,0	20,0
2. Фактична собівартість продукції (робіт, послуг), грн.	477592,1	563558,7	85966,6	18,0
3. Валовий прибуток, грн.	107067,9	138033,3	30965,7	28,9
4. Чисельність працюючих, ос. – усього,	29	33	4	13,8
у тому числі: робітників, ос.	20	23	3	15,0
5. Продуктивність праці, грн./ос.: одного працюючого;	20160,7	21260,4	1099,7	5,5
одного робітника	29233,0	30504,0	1271,0	4,4
6. Вартість основних виробничих засобів, грн.	103021,0	108419,3	5398,3	5,24
7. Фондовіддача, грн./грн.	5,67	6,47	0,8	14,1
8. Фондомісткість, грн./грн.	0,17	0,15	-0,02	-11,8
9. Фондоозброєність праці робітників, грн./ос.	5151,1	4713,9	-437,2	-8,5
10. Рентабельність продукції, %	22,4	24,5	2,1	-

Виручка від реалізації робіт (послуг) в 2018 р. склала 701592,0 грн., що вище рівня 2017 р. на 20 %. Збільшення відбулося за рахунок укладання більшої кількості підрядних договорів на проведення будівельно-монтажних робіт у звітному періоді.

Фактична собівартість виконаних робіт в 2018 р. у порівнянні з 2017 р. зросла на 18,0 %, що обумовлено збільшенням прийнятих замовлень.

Прибуток від основної діяльності у звітному періоді збільшився на 28,9 % у порівнянні з попереднім періодом і склав 138033,3 грн.

Чисельність працюючих на підприємстві збільшилася в 2018 р. на 13,8 % у порівнянні з 2017 р. і склала 33 ос. Збільшення відбулося в основному за рахунок збільшення чисельності робітників.

Продуктивність праці також мала тенденцію до збільшення. Причиною цього з'явилося те, що темпи росту обсягів виконаних робіт перевищили темпи росту чисельності на підприємстві в аналізованому періоді.

Вартість основних засобів зросла на 5,24 % у результаті введення в експлуатацію нового обладнання.

Розраховано показники використання основних виробничих засобів. Фондовіддача і фондомісткість мали позитивну динаміку. Фондовіддача зросла на 14,1 %, фондомісткість знизилася на 11,8 % у порівнянні з 2017 р. Показник фондоозброєності праці знизився на 8,5 %, що обумовлено тим, що темп збільшення вартості основних виробничих засобів нижче, ніж темп збільшення чисельності в цьому ж періоді на підприємстві.

Рентабельність виконаних робіт збільшилася в 2018 р. на 2,1 % і склала 24,5 % проти 22,4 % у 2017 р.

Валовий прибуток від основної діяльності у звітному періоді збільшився на 28,9 % у порівнянні з попереднім періодом і склав 138033,3 грн.

Динаміка зміни виручки від реалізації, собівартості й фінансового результату від основної діяльності на ТОВ «Єврофасад» за 2017-2018 рр. представлена на рис. 2.2.

Витрати, які не включені в собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) представлені в табл. 2.2.

Сума, вкладена в товарно-матеріальні запаси знизилася в 2018 р. на 11,9 % і склала 18294,99 грн.

Сума МШП знизилася в 2018 р. у порівнянні з 2017 р. на 2,94 %.

Доходи майбутніх періодів знизилися в цьому ж періоді на 10,10 %.

Дані про активи і пасиви досліджуваного підприємства представлені в табл. 2.3.

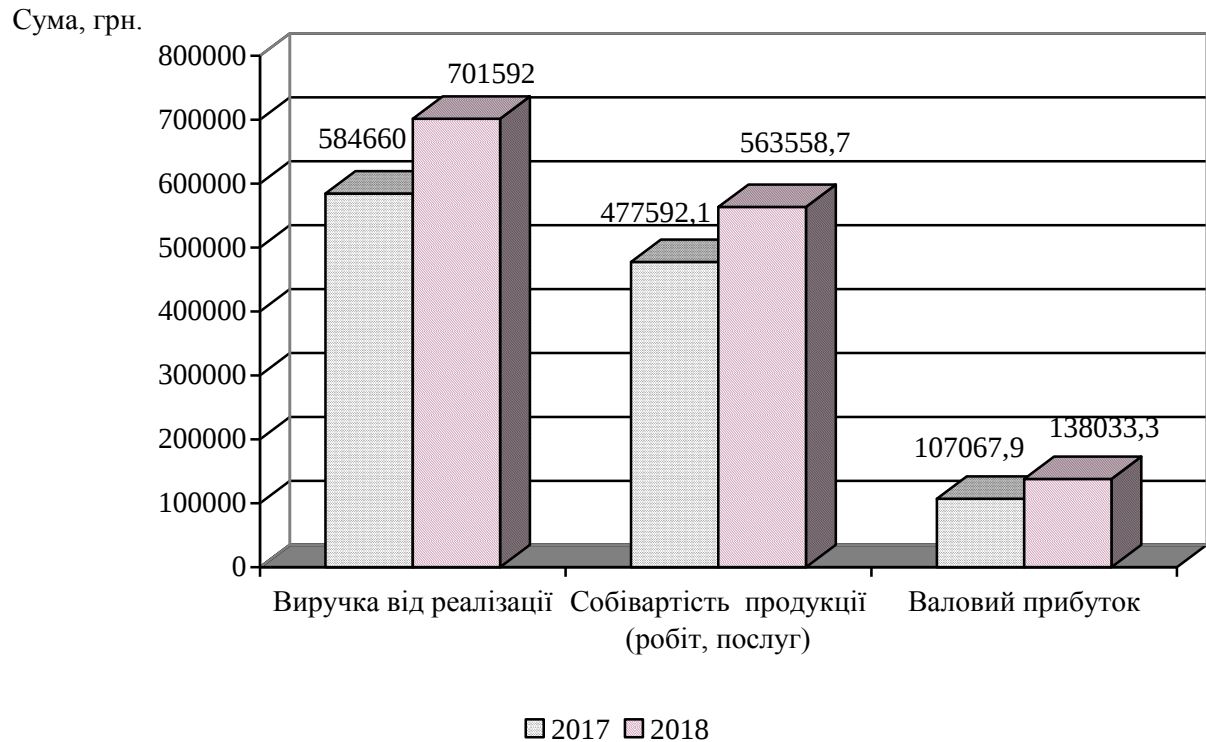

Рисунок 2.2 – Динаміка основних результативних показників діяльності
ТОВ «Єврофасад» за 2017-2018 рр.

Таблиця 2.2 – Витрати, які не включені в собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), грн.

Показник	Стан на 01.01.2018	Стан на 01.01.2019	Відхи- лення (+; -)	Темп приросту, %
Товарно-матеріальні запаси	20770,06	18294,99	-2475,07	-11,9
Малоцінні й швидкозношувані предмети:				
- первісна вартість	9788,49	9506,64	-281,85	-2,88
- залишкова вартість	4894,40	4750,48	-143,92	-2,94
Доходи майбутніх періодів	9798,22	8808,15	-990,07	-10,10
Готова продукція	-	-	-	-
Дебітори (постачальники-підрядники)	8458,85	8458,85	0	0
Дебітори підзвітні	0,05	-	-0,05	-
Усього	43921,58	40315,54	-3606,4	

Таблиця 2.3 – Дані про активи і пасиви ТОВ «Єврофасад», грн.

Показник	Стан на 01.01.2018	Збіль- шення	Змен- шення	Стан на 01.01.2019	Змі- нення (+; -)
Активи					
Кошти	2286	99863	102139	10	-2276
Фінансові вкладення	450	-	-	450	-
Дебіторська заборгованість	115708	148009	58384	199334	83625
Разом активи	118445	247872	160524	199794	81348
Пасиви					
Кредиторська заборгованість	126875	109224	73922	162178	35302
Короткострокові кредити	-	-	-	-	-
Інші позикові кошти	-	38200	-	38200	38200
Разом пасиви	150649	204841	127846	227649	76994
Наявність фінансових коштів	0	43031	32677	0	0
Недолік фінансових коштів	-32204	43031	32677	-27855	4348

В аналізованому періоді мало місце збільшення як кредиторської, так і дебіторської заборгованостей. Співвідношення між цими двома показниками представлено на рис. 2.3.

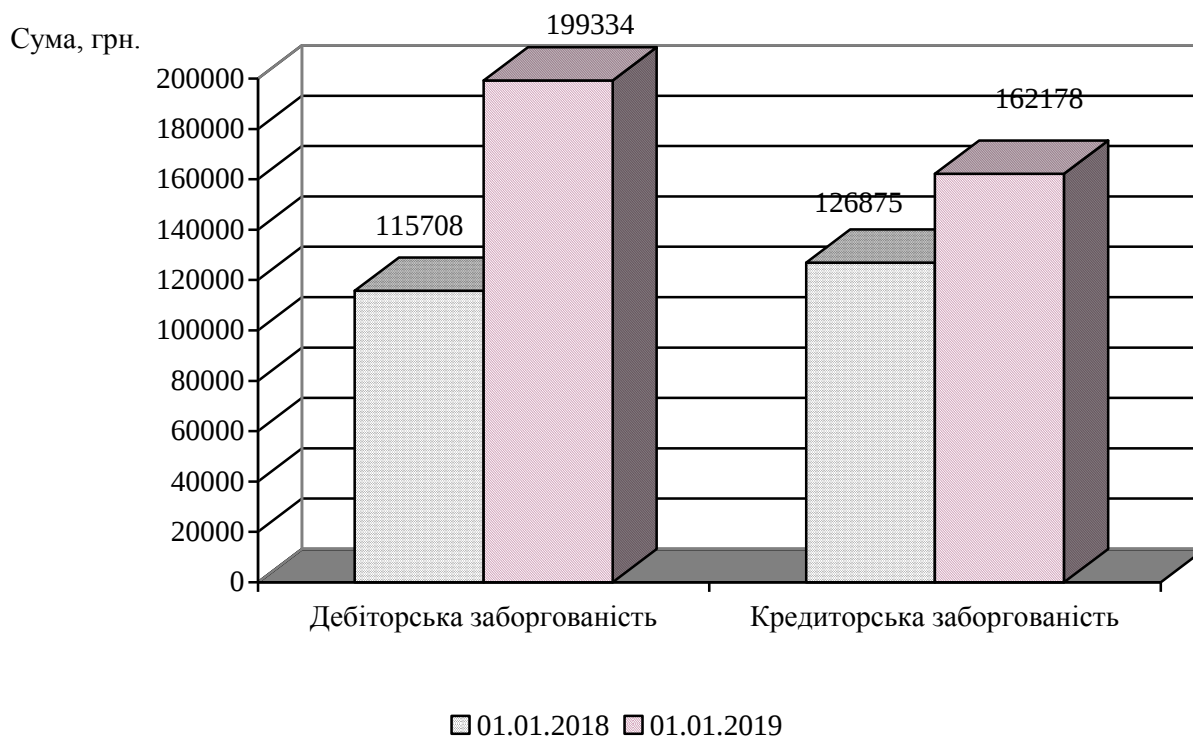

Рисунок 2.3 – Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей за 2017-2018 рр.

Як видно з рис. 2.3, у 2018 р. спостерігалось підвищення як дебіторської, так і кредиторської заборгованостей. Однак сума дебіторської заборгованості значно вище за кредиторську, що свідчить про позитивну тенденцію для підприємства.

2.3 Аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз фінансового стану підприємства являє собою глибоке, науково обгрунтоване дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у єдиному виробничому процесі [47-55].

Завданнями аналізу фінансового стану господарського суб'єкта є [48]:

- визначення рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів;
- установлення положення суб'єкта господарювання на фінансовому ринку і кількісний вимір його фінансової конкурентоздатності;
- оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм;
- оцінка заходів, розроблених для ліквідації виявлених недоліків підвищення віддачі фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства характеризується його фінансовою конкурентоспроможністю (платоспроможністю, кредитоспроможністю), використанням фінансових ресурсів та капіталу та виконанням своїх зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами. Рух будь-яких запасів, трудових і матеріальних ресурсів супроводжується формуванням і витрачанням коштів. Таким чином, фінансовий стан підприємства відображає всі аспекти її виробничо-господарської діяльності [50].

Аналіз фінансового стану підприємства містить такі напрямки [51]:

- аналіз прибутковості (рентабельності);
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз кредитоспроможності;
- аналіз використання капіталу;
- аналіз рівня самофінансування.

Основною інформаційною базою для проведення аналізу фінансового стану є фінансова звітність підприємства (баланс і звіт про фінансові результати), звіт про фінансово-майновий стан, звіт про витрати на виробництво продукції, робіт і послуг, статистична й оперативна звітність. Ґрунтовний аналіз передбачає використання даних у динаміці.

Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства передбачає аналіз власних оборотних коштів. Вартість оборотних коштів є частиною власного капіталу компанії і є джерелом покриття оборотних активів компанії (тобто активів із оборотом менше одного року). Це показник розрахунку, який залежить від структури активів та структури джерел фінансування. Цей показник важливий для компаній, що здійснюють комерційні та інші посередницькі операції. У всіх випадках динамічне зростання цього показника вважається позитивною тенденцією.

Показники для аналізу фінансового стану ТОВ «Єврофасад» приведені у табл. 2.4.

Коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів і показує, скільки гривень у оборотних активах компанії припадає на гривню поточного зобов'язання. Значення цього показника може змінюватися в залежності від галузі та діяльності, а його динамічне та розумне зростання часто вважається сприятливою тенденцією.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості і платоспроможності підприємства

Показник	2017 р.	2018 р.	Зміна (+; -)	Нормативне значення
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,9	1,5	0,6	≥ 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,59	0,64	0,05	≥ 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,22	0,01	-0,21	$\geq 0,2$
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	0,34	0,33	-0,01	$\geq 0,5$
Коефіцієнт автономії	0,77	0,72	-0,05	$\geq 0,5$
Коефіцієнт відношення позикових коштів до власного капіталу	0,29	0,37	0,08	≤ 1
Коефіцієнт забезпеченості власним капіталом	0,33	0,33	0,00	$0,6 \div 0,8$
Коефіцієнт маневреності	0,11	0,14	0,03	0,5

У практиці приводиться критичне нижнє значення показника – 2; однак це лише орієнтоване значення, що вказує на порядок показника, але не його нормативне значення.

На досліджуваному підприємстві значення даного коефіцієнта в 2017 р. склало 0,9, а в 2018 р. – 1,5, що нижче нормативного значення. Однак необхідно відзначити збільшення значення в динаміці.

Коефіцієнт швидкої ліквідності за значущими цілями аналогічний коефіцієнту поточної ліквідності, однак, коли найменша частина ліквідності поточного активу виключається з виробництва, вона розраховується в меншому діапазоні оборотних активів-запасів. Виключення полягає не лише в тому, що ліквідність товарно-матеріальних цінностей значно нижча, але ще важливіше, що наявні кошти у разі вимушеного продажу товарно-матеріальних цінностей можуть бути значно нижчими, ніж вартість їх придбання. Зокрема, в умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли

при ліквідації підприємства отримують 40 % і менше від облікової вартості запасів.

Орієнтовне значення показника – 1, однак, ця оцінка теж носить умовний характер. Коефіцієнт швидкої ліквідності досліджуваного підприємства в 2017 р. складав 0,59, а в 2018 р. – 0,64. Отримані в ході розрахунків значення, як і в попередньому коефіцієнті нижче нормативного значення. Необхідно відзначити, що на ріст значення даного коефіцієнта в 2018 р. вплинуло збільшення дебіторської заборгованості, що навряд чи можна розглядати як позитивний момент у діяльності підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (коефіцієнт платоспроможності) є найбільш твердим стандартом ліквідності фірми; він показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути погашена негайно, коли це необхідно. Рекомендована нижня межа для цього показника – 0,2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2017 р. на досліджуваному підприємстві склав 0,22, а в 2018 р. – 0,01. Оскільки дане підприємство належить такої галузі як торгівля, де оборотність всіх оборотних коштів висока, та отримані значення можна вважати задовільними.

Питома вага власних оборотних коштів у собівартості запасів є частиною собівартості товарно-матеріальних запасів і оплачується власними оборотними коштами. Традиційно це дуже важливо при аналізі фінансового стану торгових компаній. У цьому випадку нижня межа рекомендованого показника становить 50%. Для досліджуваного підприємства частка оборотних коштів у покритті запасів склала в 2017 р. 34%, а в 2018 р. – 33,7%.

Зрештою, однією з найважливіших характеристик стану підприємства є стабільність його діяльності. Він пов'язаний із загальною фінансовою структурою підприємства та ступенем залежності від кредиторів та інвесторів. Довгострокова фінансова стійкість характеризується балансом

між власними коштами та позиковими коштами. Проте цей показник дозволяє отримати лише загальну оцінку фінансової ситуації. Тому в світовій та вітчизняній практиці були розроблені окремі системи індикаторів.

Коефіцієнт автономії характеризує питому вагу власних коштів до підсумку балансу. Оптимальне значення показника, прийняте у світовій практиці, дорівнює чи більше 0,5. Тобто, якщо питома вага власних коштів до підсумку балансу дорівнює чи більше 50 %, то фінансування діяльності підприємства за рахунок позикових і притягнутих засобів здійснюється в припустимих межах. У досліджуваному підприємстві коефіцієнт автономії в 2017 р. дорівнював 0,77, а в 2018 р. – 0,72, що є позитивним моментом у діяльності, тому що фінансування за рахунок позикових і притягнутих засобів здійснюється в припустимих межах.

Коефіцієнт відношення позикових і притягнутих коштів до власного капіталу. Досліджуване підприємство у 2017 р. залучило на одну гривню вкладених в активи власних коштів 0,29 грн. позикових, а в 2018 р. вже 0,37 грн. Чим менше підприємство залучає позикових засобів, тим краще. Однак, якщо цей показник не перевищує 1,00, то можна говорити про нормальну фінансову діяльність підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власним капіталом характеризує міру забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, що визначається відношенням власних оборотних коштів до величини запасів і витрат. Значення коефіцієнта має варіюватися в межах від 0,6 до 0,8. Нормальним вважається положення при якому 60-80% виробничих запасів і витрат формується за рахунок власних оборотних коштів. Зазначений показник дуже важливий для діагностики банкрутства підприємства, оскільки відбиває залежність погашення поточних (короткострокових зобов'язань) від виробничих оборотних коштів (оборотного капіталу) – при пред'явленні всіх зобов'язань до оплати,

підприємство буде змушено реалізовувати матеріальні запаси. У цьому випадку виникне реальна погроза банкрутства в зв'язку з відсутністю оборотних фондів. Значення даного коефіцієнта в досліджуваному підприємстві як у 2017 р., так і в 2018 р. знаходилося на одному рівні, а саме 0,33. Дане значення нижче за нормативне, але, як було зазначене вище, досліджуване підприємство належить до торговельної галузі, де має місце висока оборотність засобів.

Коефіцієнт мобільності (мобільності) власного капіталу характеризує, яка частина власних коштів використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яка вкладається в оборотні кошти, а яка частина капіталізується. Значення цього показника може сильно відрізнятися залежно від структури капіталу та галузі, в якій працює підприємство. Оптимальним значенням даного коефіцієнта є 0,5. Значення даного коефіцієнта на підприємстві протягом всього аналізованого періоду, а саме за 2017-2018 рр. змінювалося в межах від 0,11 до 0,14. Необхідно відзначити, що збільшення у динаміці даного показника можна розглядати як позитивну тенденцію в діяльності підприємства.

Таким чином, проведений аналіз свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства в аналізованому періоді.

2.4 Ціноутворення на підприємстві

На підприємстві використовуються, як правило, договірні ціни.

Договірна ціна представляє собою вартість підрядних робіт, за якою підрядна організація, призначена виконавцем робіт та згодна виконати обсяг робіт (замовлення).

Договірна ціна є складовою вартості будівництва й використовується при проведенні взаєморозрахунків. Договірну ціну на будівництво об'єкта формує генпідрядник (претендент на виконання робіт) із залученням субпідрядних організацій і погоджує із замовником. У результаті спільного рішення оформляється відповідна документація (протокол договірної ціни) на будівельну продукцію, що є невід'ємною частиною контракту.

Під час узгодження договірної ціни замовник, розглядаючи її складові, перевіряє вартість матеріальних ресурсів, що не повинна перевищувати тієї, котра зложилася в регіоні за цінами виробників, крім випадків, підтверджених відповідними обґрунтуваннями й розрахунками. До таких випадків відносяться: особливі вимоги до технічних характеристик і якості матеріалів, виробів і конструкцій; технологічні умови здійснення будівництва.

Після узгодження договірної ціни складається контракт на виконання робіт, у якому зазначаються:

- документ, покладений в основу визначення вартісних показників;
- визначається вид договірної ціни (тверда, динамічна або періодична);
- порядок і строки уточнення договірної ціни;
- умови фінансування й розрахунків за обсяг виконаних робіт;
- гарантії замовника й підрядника й ін.

При взаєморозрахунках на обсяги робіт, виконаних у зимовий період, передбачається уточнення цін у наступних випадках:

- коли в окремі місяці, які ставляться до зимового періоду, спостерігається температура повітря вище 0 °С у загальному не менш, ніж 8 робочих днів на місяць. На роботи, виконувані в ці дні, не враховує додаткових витрат на подорожчання будівельно-монтажних робіт у зимовий період;

– якщо в місяці, що не належать до зимового періоду, спостерігається температура повітря нижче нуля також не менш 8 робочих днів на місяць, тоді на роботи, виконувані в такі дні, ураховують додаткові витрати на подорожчання будівельно-монтажних робіт у зимовий період;

– якщо місцевості, де виконуються будівельно-монтажні роботи, піддані впливу вітрів, швидкістю більше 10 м/с, до суми додаткових витрат на подорожчання будівельно-монтажних робіт у зимовий період, виконуваних у такі дні, замовник може здійснювати доплати залежно від кількості вітряних днів у зимовий період.

Підставою для оплати додаткових витрат, пов'язаних із впливом вітру швидкістю більше 10 м/с у зимовий період, є довідки місцевих органів гідрометеорологічної служби. Зазначені додаткові витрати розраховують або калькуляційним методом, або на підставі усереднених показників.

За підсумками договірної ціни в окремих випадках, обґрунтованих розрахунком, можна враховувати додаткові кошти на розвиток власної бази підрядних організацій, а також на відновлення їхнього парку будівельних машин і механізмів.

Таким чином, проведений аналіз діяльності досліджуваного підприємства за 2017-2018 рр. свідчить про стабільне положення підприємства і про задовільний фінансовий стан та результати його діяльності.

2.5 Фактори впливу на грошові потоки підприємства

На основі проведеного аналізу було систематизовано основні фактори, що впливають на грошові потоки підприємства.

Класифікація фінансових фактори, які впливають на грошові потоки підприємства наведена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Фінансові фактори, які впливають на грошові потоки підприємства [22]

Зовнішні	Внутрішні
Фінансова політика	Фінансова стратегія підприємства
Стан фінансової системи	Необхідність інвестицій
Податкова політика держави	Залучення інвесторів
Кредитна політика	Амортизаційна політика підприємства
Практика ведення розрахункових операцій	Тривалість фінансового циклу
Цільове фінансування або довгострокові безвідсоткові позики	Система розрахунків з контрагентами
	Фінансовий леверидж
	Ризик грошових потоків
	Платоспроможність підприємства
	Вартість капіталу
	Забезпечення підприємства фінансовими ресурсами
	Рівень управління дебіторською заборгованістю та виробничими запасами

Запропоновані фактори численні та неоднорідні. Їх вплив на корпоративний грошовий потік відображається на операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності. Необхідно врахувати вплив виявлених факторів з метою формування відповідної інформаційної бази. Нижче наведено характеристику найважливіших факторів.

До зовнішніх факторів, що впливають на грошові потоки, відносять [22]:

- фінансову політику;
- стан фінансової системи;
- податкову політику держави;
- кредитну політику;
- практику ведення розрахункових операцій.

Національна фіскальна політика безпосередньо впливає на грошовий потік підприємств. Це проявляється у стимулюванні підприємницької діяльності, обмеженні монопольної влади, регулюванні конкуренції та формуванні організаційних заходів щодо антикризового управління.

Фінансова система країни містить три основні підсистеми: державні фінанси, комерційне фінансування та фінансування домогосподарств. Державне фінансування є важливою частиною фінансів, адже це вихідний елемент фінансової системи країни. Тому всі зміни в корпоративних фінансах пов'язані зі змінами у національній фінансовій системі. Фактичною основою корпоративного фінансування є обіг капіталу. Що стосується взаємозв'язку між товарами та грошима, то обіг капіталу має форму валютного обороту.

Отже, фінанси підприємств представляють собою грошові відносини, пов'язані з формуванням, використанням та розподілом фінансових ресурсів. Під фінансовими ресурсами розуміється група коштів, яку підприємство може використовувати та використовувати для виконання своїх фінансових зобов'язань. Ці кошти реалізуються у наступних трьох грошових потоках, які відображають грошову економіку підприємства у вигляді вартості: коригування грошових потоків підприємства; формування фінансових потоків підприємства; використання фінансових ресурсів підприємства.

Фінансова система держави зазвичай може характеризуватися потоком фінансових ресурсів та грошовими потоками, що поєднують фінансові суб'єкти. Ці відносини виявляються у формі прямих і зворотних потоків капіталу, і вони встановлюють відносини між бізнесом, бізнесом та урядами, банками, компаніями інших країн, фондами та міжнародними фінансовими центрами.

Податки, збори, позабюджетні фонди та виплати пенсійних фондів складають значну частину грошових потоків підприємств. Кожен податок

має свій встановлений законом термін сплати, а недотримання цього призведе до штрафу. Грошові потоки від податкових платежів та внесків до фонду мають фіксований розподіл часу, а їх невиконання коштує дорого для бізнесу. Будь-які зміни в податковій системі, такі як поява нових податків і зборів, зміни податкових ставок та баз, скасування чи надання податкових пільг, зміни податкових умов, визначають відповідні зміни кількості та характеру негативних грошових потоків підприємства.

Отримання позики є грошовим потоком підприємства, а повернення позики та відсотків – його грошовий відтік. Можливість отримання позик залежить від загального стану кредитного ринку. Більшість українських компаній готові брати банківські кредити, щоб компенсувати їх недостатній оборотний капітал, а не випускати додаткові акції чи облігації.

Розрахункова система компанії включає такі основні елементи: грошові та безготівкові платежі. Розрахунок готівковими коштами – це, коли підприємства та фізичні особи сплачують готівкою за продану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) та операції, які не мають прямого відношення до продажу продукції (товарів, техніки, послуг) та іншого майна. Безготівкові платежі є основним видом грошових розрахунків. Чинне законодавство про організації валютного обігу в країні передбачає основну форму безготівкових валютних операцій. Найбільша частка безготівкових платежів здійснюється через платіжні доручення.

Цільове фінансування або довгострокові безпроцентні позики. Цільове фінансування в основному отримується державними підприємствами, а промислові підприємства інших форм власності отримують цільове фінансування за конкретними контрактами. Під цим впливом формується чистий вхідний грошовий потік.

До переліку внутрішніх факторів, що впливають на формування грошових потоків, відносять [22]:

- фінансову стратегію підприємства;
- необхідність інвестування;
- можливість залучення інвесторів;
- амортизаційну політику підприємства;
- тривалість фінансового циклу;
- систему розрахунків з контрагентами (іншими економічними агентами);
- фінансовий леверидж;
- ризик грошових потоків;
- рівень платоспроможності підприємства;
- вартість капіталу;
- забезпечення підприємства власними фінансовими ресурсами;
- рівень управління на підприємстві дебіторською заборгованістю та виробничими запасами.

Фінансова стратегія підприємства. Підприємство управляє фінансами компанії з точки зору прийнятного рівня ризику та коефіцієнта рентабельності фінансової діяльності. З точки зору руху грошових коштів існує три способи формування корпоративних активів: консервативний, помірний та агресивний [22]. Вибір того чи іншого методу визначає порядок та структуру грошових потоків компанії, тобто залучення коштів з різних джерел та витрачання коштів у різних напрямках.

Необхідність інвестицій. Вони є основою для розширення процесу відтворювання; активізації інноваційної діяльності; поліпшення якості продукції та забезпечення її конкурентоспроможності; оновлення класифікації термінів і товарів і послуг; зменшення витрат на виробництво та реалізацію; збільшення продажів та прибутку. Капітальні інвестиції значно збільшують потоки грошових коштів компанії.

Залучення інвесторів. Наявність вимог до розвитку та модернізації підприємств у виробничих і технічних об'єктах, будівництві, науково-технічному розвитку та дослідженнях означає, що джерел фінансування є більше, тобто необхідно створювати додаткові грошові потоки. Привабливість інвестицій компанії важлива для розширення бази інвесторів. Зі збільшенням інвестиційної привабливості компанії інвестори, які вже працюють у компанії, можуть інвестувати в неї, що значно збільшить грошовий потік.

Амортизаційна політика підприємства. Метод амортизації основних засобів та час амортизації нематеріальних активів підприємством породжуватимуть амортизаційні потоки різного обсягу, і ці потоки амортизації безпосередньо не забезпечуватимуться коштами. Це призводить до нерозуміння того, що потоки амортизації не пов'язані з грошовими потоками. Однак потік амортизації, його обсяг та інтенсивність є незалежним елементом цінового продукту, і він може серйозно вплинути на позитивний грошовий потік компанії як частину його основної складової (отримання грошових коштів від продажу продукції). Вплив політики амортизації підприємств відображається на особливостях формування його чистого грошового потоку. Прискорене знецінення активів у чистому грошовому потоці збільшить частку амортизації, а отже, зменшить частку компанії в чистому прибутку (але за рахунок ролі «податкового захисту», а не прямо пропорційного).

Тривалість фінансового циклу. Управління фінансовими циклами та їх оптимізація є одним з головних завдань управління грошовими потоками. Розрахунок грошових потоків базується на оцінці тривалості фінансового циклу. Метод скорочення тривалості фінансового циклу пов'язаний зі скороченням виробничого циклу, скороченням періоду обороту дебіторської заборгованості та збільшенням періоду дебіторської заборгованості. Всі ці

фактори мають невиразний вплив на формування циклів грошових потоків в операціях, інвестиціях та фінансовій діяльності компанії. Тому установи фінансових служб повинні враховувати це в процесі управління грошовими потоками та швидко реагувати на можливі коливання грошових надходжень та відтоків.

Система розрахунків з контрагентами. Цей фактор впливає на грошовий потік компанії з часом (при купівлі сировини, матеріалів, послуг та платежів) та на вкладення коштів (при продажу товарів, робіт, послуг). Платіжні системи можуть бути встановлені з покупцями та постачальниками на основі умов передоплати, грошових платежів та відстрочених платежів (тобто надання комерційних позик). У вітчизняній практиці існує тісний взаємозв'язок між сумою коштів, що використовуються для виплати (тобто у вигляді товарних позик для розпорядження боржника), та сумою позикових коштів.

Важливою особливістю розрахунку є середній час виконання. Термін розрахунку описує швидкість обороту товарної валюти, тобто коефіцієнт обороту капіталу в частині, що відкидається при розрахунку. Вітчизняна практика показує, що половина компаній платить клієнтам до шести місяців (в економіці України цей період є середнім).

Фінансовий леверидж вказує, наскільки компанія використовує запозичені кошти. Чим більше грошей отримує компанія за допомогою запозичень, тим більше фінансових важелів використовується. Займаючи позики, власники бізнесу мають можливість контролювати більші грошові потоки та реалізовувати більш вигідні інвестиційні проекти, хоча власний капітал все ще може мати відносно невелику частку в загальних джерелах фінансування.

Ризик грошових потоків. Ймовірність того, що підприємство буде вести бізнес у невизначених умовах для досягнення бажаних результатів,

може сильно відрізнятися. В умовах ринкової економіки управління грошовими потоками нерозривно пов'язане з багатьма ризиками. Ризик можна визначити як ймовірність того, що очікувана подія не відбудеться (обіцяний явний платіж не буде сплачено; отриманий грошовий потік буде меншим, ніж передбачувана сума).

Визначення ризику грошових потоків є мало в літературі, а поняття «фінансовий ризик» вважається можливістю втрати фінансових ресурсів. Однак під ризиком грошових потоків слід розуміти можливість несприятливих наслідків у вигляді зменшення вводу та збільшення грошових потоків випуску продукції при невизначених умовах фінансових операцій. Вплив ризику грошових потоків на результати діяльності корпорації суттєвий. Тому методи ідентифікації, класифікації та оцінки основних ризиків руху грошових потоків, а також методи усунення або мінімізації їх впливу є важливими елементами системи управління грошовими потоками підприємства.

Рівень платоспроможності підприємства. Для підтримання платоспроможності підприємства найважливішим є збалансування позитивного грошового потоку та негативного грошового потоку за обсягом та часом виникнення [21, 22]. З цією метою необхідно постійно контролювати послідовність та синхронізацію формування позитивних і негативних грошових потоків. Для цього можна використовувати динамічні послідовні методи порівняння та графічні методи.

Вартість капіталу. Грошовий потік використовується для оцінки вартості бізнесу, він вважається найважливішим джерелом вартості компанії. Нинішня вартість очікуваних майбутніх грошових потоків може бути використана як критерій оцінки вартості бізнесу в межах концепції максимізації доходу власника.

Забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. Необхідною умовою забезпечення безперервного виробничого процесу є отримання фінансових ресурсів для підприємства. Фінансова безпека є структурною підсистемою фінансово-кредитного механізму, який представляє собою систему джерел і форм коштів для соціально-економічного та соціального розвитку. Він реалізується у трьох формах: самофінансування, кредитування та бюджетне фінансування [22].

Рівень управління дебіторською заборгованістю та виробничими запасами. Погашення дебіторської заборгованості – це один з напрямків, в яких операційна діяльність компанії формує грошовий дохід. Для кожної компанії важливим є вибір потенційних покупців та визначення термінів оплати продуктів, передбачених договором. Вибір ґрунтується на неформальних критеріях: минула платіжна дисципліна, оціночна фінансова здатність покупця платити за кількість товару, поточний рівень платоспроможності, рівень фінансової стійкості, економічні та фінансові умови бізнесу виробника (накладні витрати, ступінь грошових потреб тощо) [21, 22].

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що у випадку серйозної нестачі коштів для формування та управління грошовими потоками врахування впливу усіх перерахованих вище зовнішніх та внутрішніх факторів є найважливішим завданням корпоративного фінансового управління. Вивчення вищезазначених факторів допоможе оцінити зовнішній потенціал та внутрішні резерви компанії для формування грошових потоків у процесі формування політики управління грошовими потоками.

З МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Оптимізація грошових потоків як інструмент забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Оптимізація грошових потоків – це процес вибору найкращої організаційної форми на підприємстві з урахуванням умов та особливостей його господарської діяльності [56-57].

Основними цілями оптимізації грошових потоків підприємств є: забезпечення збалансованості грошових потоків, забезпечення своєчасної синхронізації грошових потоків та забезпечення зростання чистих грошових потоків компанії.

Основними об'єктами оптимізації є: позитивний грошовий потік; негативний грошовий потік; залишок грошових коштів; чистий грошовий потік [57].

Передумовою оптимізації грошових потоків є дослідження факторів, що впливають на рух грошових коштів та характер формування у часі. Ці фактори поділяють на зовнішні та внутрішні. Основні фактори, що впливають на формування корпоративного грошового потоку, показані на рис. 3.1 [3, 18].

Особливості цих факторів враховуються в процесі оптимізації корпоративного грошового потоку.

Основою для оптимізації грошових потоків підприємства є забезпечення балансу позитивних та негативних його типів. Як дефіцит, так і надмірний грошовий потік негативно впливають на результативність бізнесу.

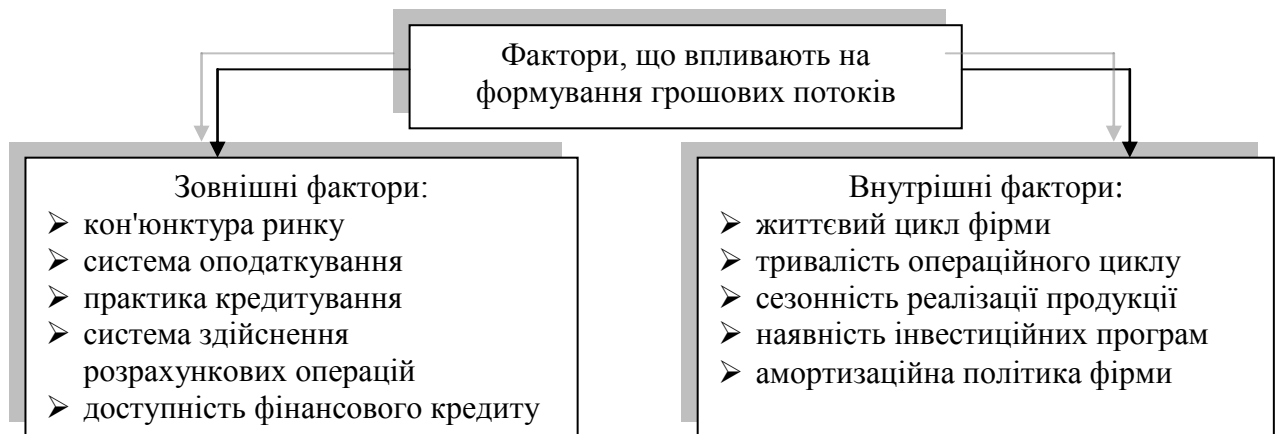

Рисунок 3.1 – Фактори, що впливають на формування грошових потоків підприємства

Негативні наслідки дефіцитного грошового потоку відображаються у зниженні ліквідності та платоспроможності компанії, простроченому зростанні кредиторської заборгованості, затримці виплати заробітної плати, постійному зростанні фінансового циклу і в кінцевому рахунку – зменшенні прибутковості використання власного капіталу.

Негативний вплив надлишкового грошового потоку відображається на втраті реальної вартості тимчасово невикористаних коштів внаслідок інфляції та потенційній втраті доходу у невикористаній частині грошових активів у сфері короткострокових інвестицій, що в кінцевому рахунку негативно впливає на фондівдачу підприємств.

Метод оптимізації грошових потоків залежить від характеру дефіциту короткострокового або довгострокового.

Короткостроковий баланс грошових потоків досягається за рахунок використання системи «прискорення-уповільнення» платіжного обороту. Суть цієї системи полягає у формуванні організаційних заходів для підприємств для прискорення залучення коштів та затримки платежів.

Прискорення залучення коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок впровадження таких заходів [18, 19, 57, 58]:

- використання більшого розміру цінових знижок продажу за готівку;
- використання часткової або повної передоплати за виготовлену продукцію;
- скорочення термінів надання товарного кредиту споживачам;
- урахування векселів, факторингу тощо.

Уповільнення виплат коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок реалізації таких заходів:

- за узгодженням з постачальниками збільшення термінів надання підприємству товарного (комерційного) кредиту;
- придбання довгострокових активів, що вимагають відновлення, на їхню оренду (лізинг);
- реструктуризація портфеля отриманих фінансових кредитів шляхом переведення короткострокових у довгострокові.

Слід зазначити, що вирішуючи проблему збалансування дефіциту грошових коштів у короткостроковій перспективі, вищезазначений метод створює деякі проблеми збільшення дефіциту грошових потоків у майбутні періоди. Тому, використовуючи механізми цієї системи, слід розробити заходи для забезпечення довгострокового балансу дефіциту грошових потоків.

Довгострокове зростання позитивного грошового потоку можна досягти за рахунок залучення стратегічних інвесторів для збільшення власного капіталу; випущених додаткових акцій; залучення довгострокового фінансового кредиту; продажу деяких (або всіх) інвестиційних фінансових інструментів; продажу (або здачі в оренду) невикористаних видів основних засобів.

У перспективі зменшення негативних грошових потоків може бути досягнуто за рахунок зменшення кількості та складу фактичних

інвестиційних планів, відхилення фінансових інвестицій та зменшення постійних витрат для бізнесу.

Методи оптимізації надлишкового грошового потоку пов'язані із забезпеченням росту його інвестиційної активності. Комплекс таких методів передбачає [18, 19, 57, 58]:

- розширення відтворення необоротних активів;
- прискорення циклу розвитку фактичних інвестиційних проектів та початку їх реалізації;
- досягнення регіональної диверсифікації господарських операцій;
- активне формування портфеля фінансових інвестицій;
- дострокове погашення довгострокових фінансових позик.

Баланс часу є важливою частиною системи оптимізації грошових потоків підприємства. У цьому процесі оптимізації є два основні методи: вирівнювання та синхронізація.

Мета вирівнювання грошових потоків – згладити їх кількість за різні часові проміжки розглянутого періоду часу. Цей метод оптимізації певною мірою усуває сезонні та циклічні відмінності (позитивні та негативні) формування грошових потоків, одночасно оптимізуючи середній баланс грошових коштів та збільшуючи абсолютний рівень ліквідності. Використовуючи середньоквадратичне відхилення або коефіцієнт варіації для оцінки результатів цього методу оптимізації грошових потоків у часі, середньоквадратичне відхилення або коефіцієнт варіації слід зменшити в процесі оптимізації.

Синхронізація грошових потоків ґрунтується на позитивних та негативних коваріаціях. У процесі синхронізації слід збільшити ступінь кореляції між двома грошовими потоками. Результати цього методу оптимізації оцінюються у часі за допомогою коефіцієнтів кореляції, які мають прагнути до «+1» у процесі оптимізації.

Коефіцієнт кореляції позитивних і негативних грошових потоків у часі розраховується за формулою [18, 19]:

$$KK_{ПП} \sum_{i=1}^n P \left(\frac{ППП_i - \overline{ППП}}{\sigma_{ППП}} \right) \cdot \left(\frac{НГП_i - \overline{НГП}}{\sigma_{НГП}} \right), \quad (3.1)$$

де p – ймовірності відхилення грошових потоків від їхнього середнього значення в плановому періоді;

$ППП_i$ – сума позитивного грошового потоку в i -му інтервалі планового періоду;

$\overline{ППП}$ – середня сума позитивного грошового потоку в одному інтервалі планового періоду;

$НГП_i$ – сума негативного грошового потоку в i -му інтервалі планового періоду;

$\overline{НГП}$ – середня сума негативного грошового потоку в одному інтервалі планового періоду;

$\sigma_{ППП}, \sigma_{НГП}$ – середнє квадратичне відхилення сум грошових потоків (позитивного і негативного).

Завершальним етапом оптимізації є забезпечення умов, які максимально збільшують чистий грошовий потік компанії. Збільшення чистого грошового потоку підвищує швидкість економічного розвитку підприємств за принципом самофінансування, зменшує залежність такого розвитку від зовнішніх джерел фінансових ресурсів та підвищує ринкову вартість підприємств.

Збільшення суми чистого грошового потоку підприємства може бути забезпечене шляхом реалізації таких заходів:

- зменшення суми постійних витрат;
- зменшення рівня змінних витрат;

- впровадження ефективної податкової політики, яка дозволить знизити рівень загальних податкових платежів;
- впровадження ефективної цінової політики, яка дозволить підвищити рівень рентабельності операційної діяльності підприємства;
- застосування на підприємстві прискореної амортизації основних засобів;
- скорочення періоду амортизації використовуваних підприємством нематеріальних активів;
- реалізація не використовуваних видів основних засобів і нематеріальних активів;
- підвищення якості претензійної роботи з метою повного й своєчасного стягнення штрафних санкцій.

Результати оптимізації грошових потоків підприємства відображаються в системі планів формування і використання коштів у плановому періоді.

Розробка платіжного календаря.

План доходів і витрат, сформульований на наступний рік, розбивається на місяці, що забезпечує загальну основу для управління грошовими потоками компанії. Ці потоки є дуже динамічними, і їх залежність від багатьох короткотермінових факторів визначають фінансові документи, які необхідно планувати для забезпечення щоденного управління потоками. Такий плановий документ – це платіжний календар, який дозволяє вирішувати такі основні завдання:

- зводити прогностні варіанти плану доходів і витрати коштів до одного реального завдання з формування грошових потоків у межах одного періоду (місяця);
- синхронізувати позитивний і негативний грошові потоки з метою підвищення ефективності грошового обігу у максимально можливій мірі;

- визначати пріоритетність платежів в залежності від їхнього впливу на кінцеві результати діяльності підприємства;
- забезпечувати необхідний рівень абсолютної ліквідності грошових потоків;
- ввести до системи оперативного контролінгу фінансової діяльності підприємства управління грошовими потоками.

Види платіжного календаря в межах підприємства відрізняються в розрізі окремих видів господарської діяльності, а також в межах різних центрів відповідальності.

Основні види платіжного календаря підприємства, класифіковані за цими ознаками, представлені на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Основні види платіжного календаря при оперативному управлінні грошовими потоками підприємства

Основна мета платіжного календаря – встановити конкретні терміни отримання та виплати коштів підприємства та довести їх до конкретних виконавців у вигляді планових завдань. З цієї причини календарі платежів іноді називають «план платежів точної дати».

Побудова платіжного календаря здійснюється у двох розділах [18]:

- графік майбутніх платежів;
- графік майбутніх надходжень коштів.

Основними видами платіжного календаря в системі оперативного управління потоками з операційної діяльності підприємства є:

- податковий платіжний календар (формується в цілому по підприємству і містить розділ «Графік податкових платежів»);
- календар інкасації дебіторської заборгованості (формується по підприємству в цілому);
- календар обслуговування фінансових кредитів (формується в цілому по підприємству і містить розділ «Графік виплат з обслуговування фінансового кредиту»);
- календар виплат заробітної плати (формується на підприємствах, які застосовують багаторівневий графік виплат заробітної плати);
- календар формування виробничих запасів (формується бюджет для відповідних центрів витрат; до переліку платежів у такому календарі відносять вартість сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо);
- календар управлінських витрат (формується бюджет по закупівлі канцелярських приналежностей, комп'ютерних програм, коштів оргтехніки, витрати на відрядження, поштові витрати);
- календар реалізації продукції (бюджет містить два розділи: «Графік надходження платежів за реалізовану продукцію» і «Графік витрат, що забезпечують реалізацію продукції»).

По інвестиційній діяльності підприємства у системі оперативного управління грошовими потоками виділяють такі види платіжного календаря:

- календар формування портфеля довгострокових фінансових інвестицій (формується бюджет, який складається з двох розділів: «Графіка витрат на придбання довгострокових фінансових інструментів інвестування» і «Графіка надходження дивідендів і відсотків по довгострокових фінансових інструментах інвестиційного портфеля»);

- календар реалізації програми реальних інвестицій (формується капітальний бюджет, який складається в цілому по підприємству; виділяють два розділи: «Графік капітальних витрат» і «Графік надходження інвестиційних ресурсів»);

- календар реалізації окремих інвестиційних проектів (формується капітальний бюджет).

По фінансовій діяльності підприємства у системі оперативного управління грошовими потоками розробляються такі види платіжного календаря:

- календар емісії акцій (існують два різновиди бюджету: а) якщо розробка йде до початку продажу акцій на первинному фондовому ринку, то містить розділ: «Графік платежів для забезпечення підготовки емісії акцій»; б) якщо розробляється для періоду продажу акцій, то в його складі відображають показники двох розділів: «Графіка надходження коштів від емісії акцій» і «Графіка платежів, що забезпечують продаж акцій»);

- календар емісії облігацій (розробка такого бюджету носить періодичний характер);

- календар амортизації основного боргу за фінансовими кредитами.

Тип платіжного календаря, зазначений у документі бізнес-плану, можна доповнити, враховуючи обсяг та деталі господарської діяльності підприємства. Перелік типів конкретного платіжного календаря встановлюється компанією відповідно до вимог ефективності управління грошовими потоками.

3.2 Планування як елемент управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства

Концентрація грошових потоків для всіх видів планів відображається в спеціальному плановому документі, плані доходів і витрат, який є однією з основних форм поточного фінансового планування.

На плановий період формується план доходів і витрат, розбитий за місяцями, щоб забезпечити врахування сезонних коливань грошових потоків підприємств. Він складається по окремим видам господарської діяльності та всьому підприємству.

Зважаючи на те, що існує багато попередніх передумов для формування цього плану, він, як правило, включає різні варіанти: оптимістичний, реалістичний та песимістичний. Крім того, складання плану різноманітне за своєю природою, а методи, що використовуються для обчислення різних показників, різноманітні.

Основна мета формування плану доходів і витрат – своєчасне прогнозування загального грошового потоку та чистого грошового потоку підприємства в контексті певних видів господарської діяльності та забезпечення постійної платоспроможності на всіх етапах планового періоду [18, 19] . Це невід'ємна частина управління корпоративними фінансами та економічною безпекою.

План доходів і витрат коштів розробляється на підприємстві шляхом реалізації певних етапів.

Перший етап передбачає побудову прогнозу надходження і витрат коштів по операційній діяльності підприємства, оскільки низка результативних показників цього плану служить інформацією для розробки інших складових його частин.

Другий етап – це розробка планових показників доходів і витрат коштів по інвестиційній діяльності підприємства (з урахуванням чистого грошового потоку по його операційній діяльності).

Основна увага на третьому етапі зосереджена на розрахунку планових показників доходів і витрати коштів по фінансовій діяльності підприємства, що дозволить забезпечити джерела зовнішнього фінансування операційної та інвестиційної діяльності у плановому періоді.

На четвертому етапі будується прогноз валових і чистих грошових потоків, а також визначається динаміка залишків коштів по підприємству в цілому.

Прогнозування надходження і витрат коштів по операційній діяльності підприємства здійснюється за допомогою таких способів [18, 19]:

- на основі планованого обсягу реалізації продукції;
- на основі планованої цільової суми чистого прибутку.

У процесі прогнозування надходження і витрат коштів по операційній діяльності на основі планованого обсягу реалізації продукції розрахунок окремих показників плану відбувається у послідовності, яка наведена на рис. 3.3.

Розрахунок планового обсягу реалізації продукції ґрунтується на виробничій програмі, яка враховує потенціал певного товарного ринку.

Цей метод може узгодити запланований обсяг продажу продукції з ресурсним потенціалом компанії, рівнем використання та можливостями відповідного товарного ринку.

У цьому випадку основним показником для розрахунку планових продажів є планований обсяг виробництва товарної продукції.

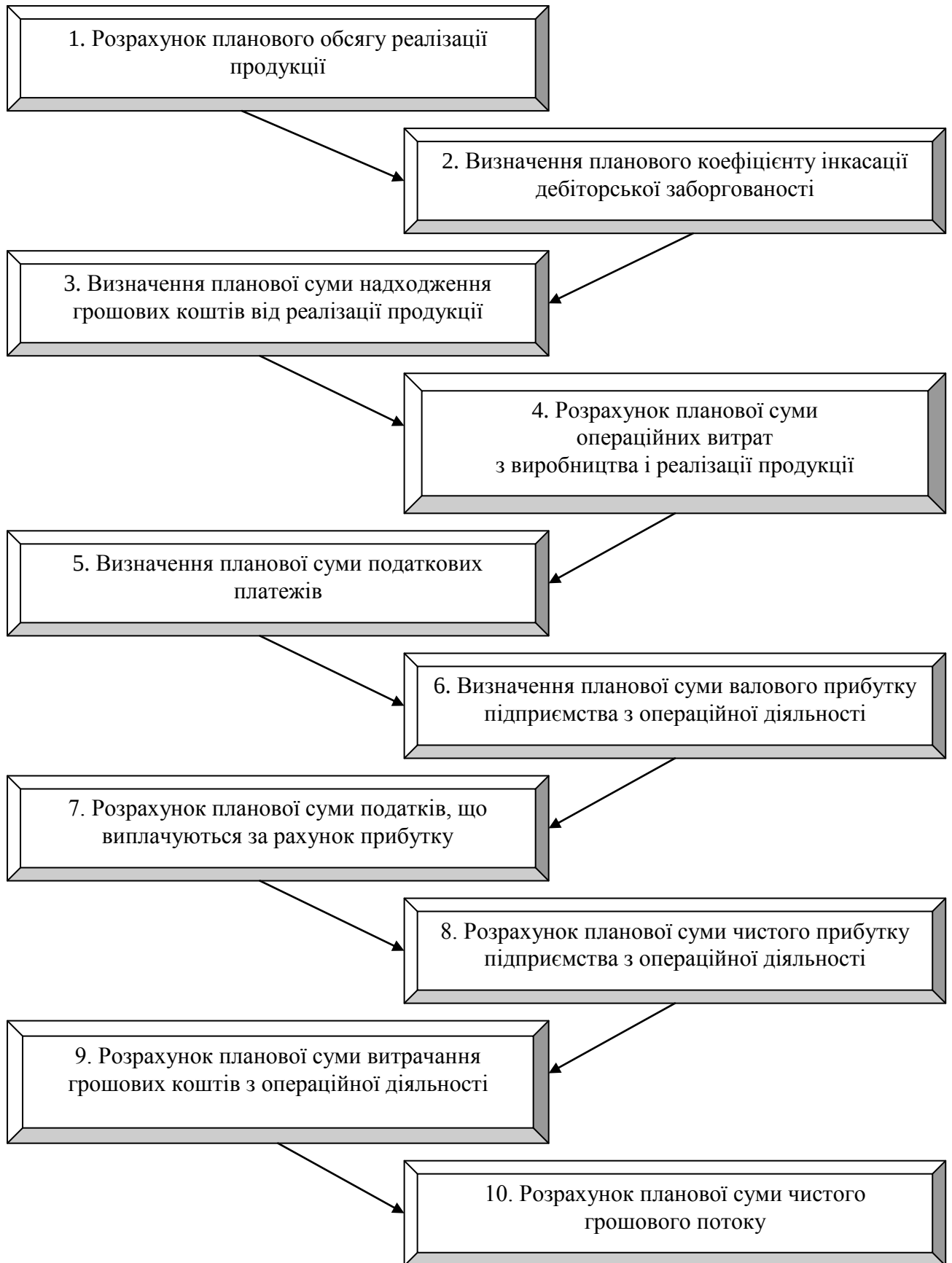

Рисунок 3.3 – Етапи планування руху грошових коштів на основі планованого обсягу реалізації продукції

Модель розрахунку планового обсягу реалізації продукції має такий вигляд [18, 19, 58-60]:

$$OP_n = ЗГП_n + ВТП - ЗГП_k, \quad (3.2)$$

де OP_n – обсяг реалізації продукції в певному плановому часовому періоді (місяці);

$ЗГП_n$ – сума запасів готової продукції на початок планованого періоду;

$ВТП$ – загальний обсяг виробництва готової товарної продукції в певному плановому часовому періоді;

$ЗГП_k$ – сума запасів готової продукції на кінець планового періоду.

Загальний плановий обсяг реалізації продукції розрізняється в залежності від реалізації за готівку і з наданням товарного (комерційного) кредиту з урахуванням сформованої господарської практики.

Визначення планового коефіцієнта інкасації дебіторської заборгованості відбувається на сонові її фактичного рівня у звітному періоді з урахуванням планових заходів по зміні надання товарного (комерційного) кредиту.

Визначення суми надходження коштів від реалізації продукції у плановому періоді здійснюється за формулою:

$$НГК_{\Pi} = OP_{\Pi Г} + (OP_{\Pi К} \cdot KI_{ДЗ}) + НЗ_{ДЗ}, \quad (3.3)$$

де $НГК_{\Pi}$ – загальна сума надходження коштів від реалізації продукції в плановому періоді;

OP_{n2} – загальний обсяг реалізації продукції за готівку в плановому періоді;

$OP_{нк}$ – обсяг реалізації продукції в кредит у поточному періоді;

KI_{03} – коефіцієнт поточної інкасації дебіторської заборгованості, виражений у десятковій дробі;

$HЗ_{03}$ – сума раніше неінкасованого залишку дебіторської заборгованості, що підлягає інкасації в плановому періоді.

Визначений таким чином показник планової суми надходження коштів від реалізації продукції характеризує загальний планований обсяг позитивного грошового потоку підприємства по операційній діяльності.

Визначення суми запланованих операційних витрат на виробництво та реалізацію продукції є одним з найбільш трудомістких етапів прогнозування грошових потоків компанії. Він заснований на собівартості певних видів продукції. Планові витрати на певний вид продукції містять усі прямі та непрямі витрати на його виробництво та реалізацію.

Загальна сума операційних витрат підприємства у плановому періоді розраховується за формулою [18]:

$$OB_{\Pi} = \sum_{i=1}^n (PB_{OD} + ZBB_{OD}) \cdot OB_{\Pi i} + \sum_{i=1}^n \cdot BP_{OD} \cdot OP_{\Pi i} + AB_{\Pi}, \quad (3.4)$$

де OB_n – сума операційних витрат по виробництву й реалізації продукції у плановому періоді;

PB_{0d} – сума прямих витрат на виробництво одиниці продукції у плановому періоді;

ZBB_{0d} – сума загальновиробничих (непрямих) витрат на виробництво одиниці продукції у плановому періоді;

OB_{ni} – обсяг виробництва конкретних видів продукції в натуральному виразі у плановому періоді;

BP_{od} – сума витрат на реалізацію одиниці продукції у плановому періоді;

OP_{ni} – обсяг реалізації конкретних видів продукції в натуральному виразі у плановому періоді;

AB_n – сума адміністративних витрат підприємства (адміністративно-управлінських витрат по підприємству в цілому) у плановому періоді.

Розрахунок суми податкових платежів у плановому періоді, які сплачуються підприємством за рахунок доходу, здійснюється на основі планованого обсягу реалізації певних видів продукції та відповідних ставок податку на додану вартість, акцизного збору та інших.

Розрахунок загальної суми валового прибутку підприємства у плановому періоді по операційній діяльності здійснюється за формулою:

$$ВП_{\Pi} = OP_{\Pi} - OZ_n - НП_{\Delta}, \quad (3.5)$$

де $ВП_{\Pi}$ – сума валового прибутку підприємства по операційній діяльності у плановому періоді;

OP_{Π} – обсяг реалізації продукції у плановому періоді;

OB_n – сума операційних витрат по виробництву і реалізації продукції у плановому періоді;

$ПП_{\Delta}$ – сума податкових платежів, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді.

Сума податків, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку, у плановому періоді розраховується за формулою:

$$ППП_{\Pi} = \frac{ВП_{\Pi} \cdot П_{\Pi}}{100} + П_{ПП}, \quad (3.6)$$

де $ППП_{\Pi}$ – сума податків, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді;

$ВП_{\Pi}$ – сума валового прибутку підприємства по операційній діяльності у плановому періоді;

$П_n$ – ставка податку на прибуток (у відсотках) у плановому періоді;

$П_{nn}$ – сума інших податків і зборів, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді.

Сума чистого прибутку підприємства по операційній діяльності у плановому періоді розраховується за формулою:

$$ЧП_{\Pi} = ВП_{\Pi} - ППП_{\Pi}, \quad (3.7)$$

де $ЧП_{\Pi}$ – планова сума чистого прибутку підприємства по операційній діяльності в розглянутому періоді;

$ВП_n$ – сума валового прибутку підприємства по операційній діяльності у плановому періоді,

$ППП_{\Pi}$ – сума податків, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді.

Сума витрат коштів по операційній діяльності у плановому періоді розраховується за формулою:

$$ВГК_{\Pi} = ОВ_{\Pi} + ППП_{\Pi} + ППП_{\Pi} - АВ_{\Pi}, \quad (3.8)$$

де $ВГК_{\Pi}$ – сума витрат коштів по операційній діяльності у плановому періоді;

OB_{Π} – сума операційних витрат по виробництву і реалізації продукції у плановому періоді;

$ПП_{\Pi}$ – сума податків і зборів, що сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді;

$ПП_{\Pi}$ – сума податків, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді;

AB_{Π} – сума амортизаційних відрахувань основних засобів і нематеріальних активів у плановому періоді.

Визначена таким чином сума витрат коштів у плановому періоді характеризує планований обсяг негативного грошового потоку по операційній діяльності.

Розрахунок суми чистого грошового потоку у плановому періоді здійснюється за формулами [18, 59]:

$$ЧГП_{\Pi} = ЧП_{\Pi} + AB_{\Pi} \quad (3.9)$$

або

$$ЧГП_{\Pi} = НГК_{\Pi} - ВГК_{\Pi}, \quad (3.10)$$

де $ЧГП_n$ – чистий грошовий потік підприємства в розглянутому періоді;

$ЧП_n$ – планова сума чистого прибутку по операційній діяльності;

AB_n – планова сума амортизаційних відрахувань;

$НГК_n$ – планова сума надходження коштів від реалізації продукції;

$ВГК_n$ – планова сума витрат коштів по операційній діяльності.

Визначення певних показників плану в процесі прогнозування надходження і витрат коштів по операційній діяльності на основі планової цільової суми чистого прибутку здійснюється шляхом реалізації етапів, наведених на рис. 3.4.

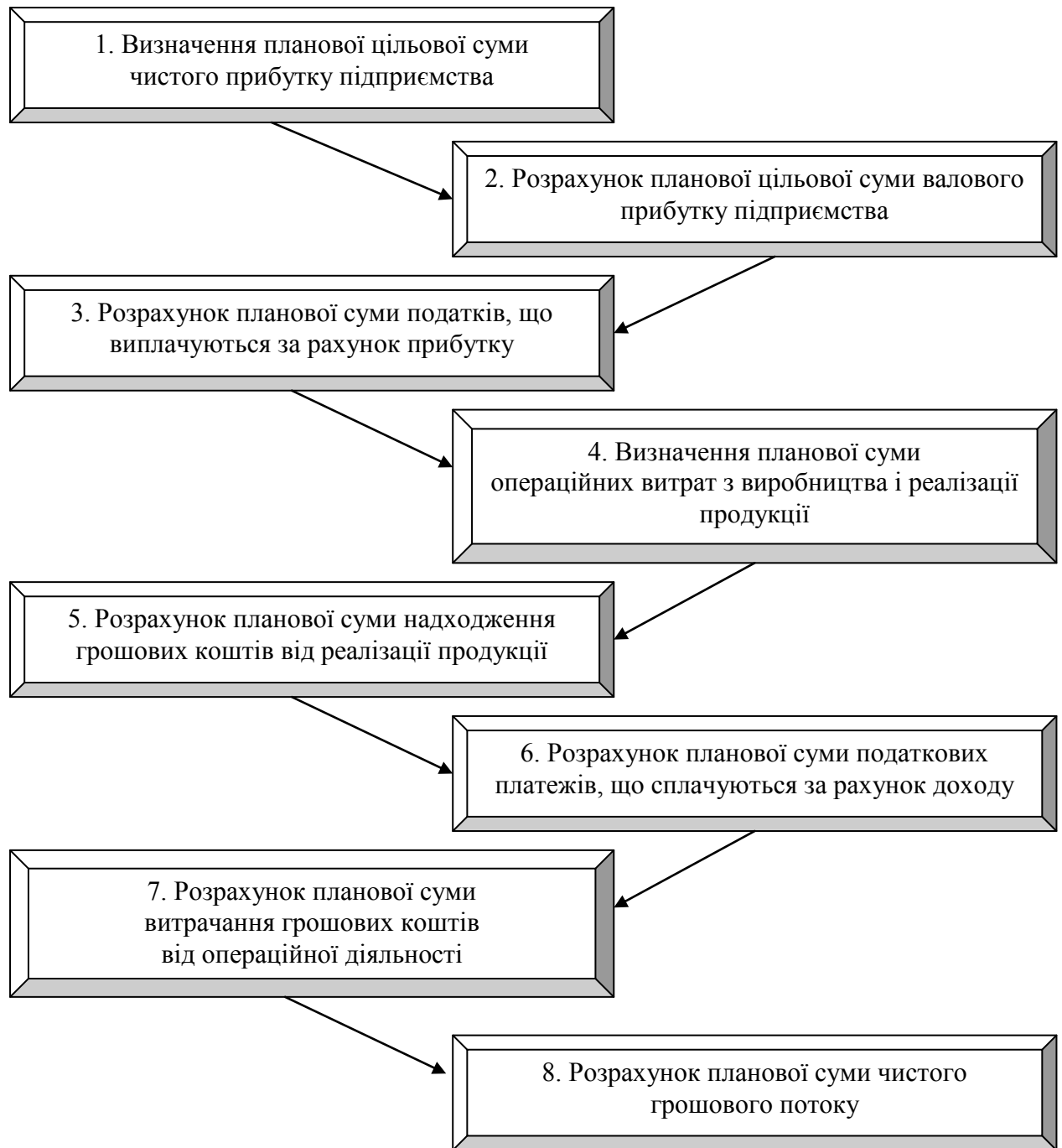

Рисунок 3.4 – Послідовність етапів при плануванні руху грошових коштів виходячи із планової цільової суми чистого прибутку

Розрахунок цільової суми чистого прибутку підприємства у плановому періоді представляє найбільш трудомісткий етап у системі планових грошових потоків. Цільова сума чистого прибутку є плановою потребою підприємства у фінансових ресурсах, сформованих за рахунок цього джерела, що забезпечує реалізацію цілей розвитку підприємства в плановому періоді.

Визначення цільової суми чистого прибутку здійснюється в межах окремих елементів потреби, сукупність яких наведена на рис. 3.5.

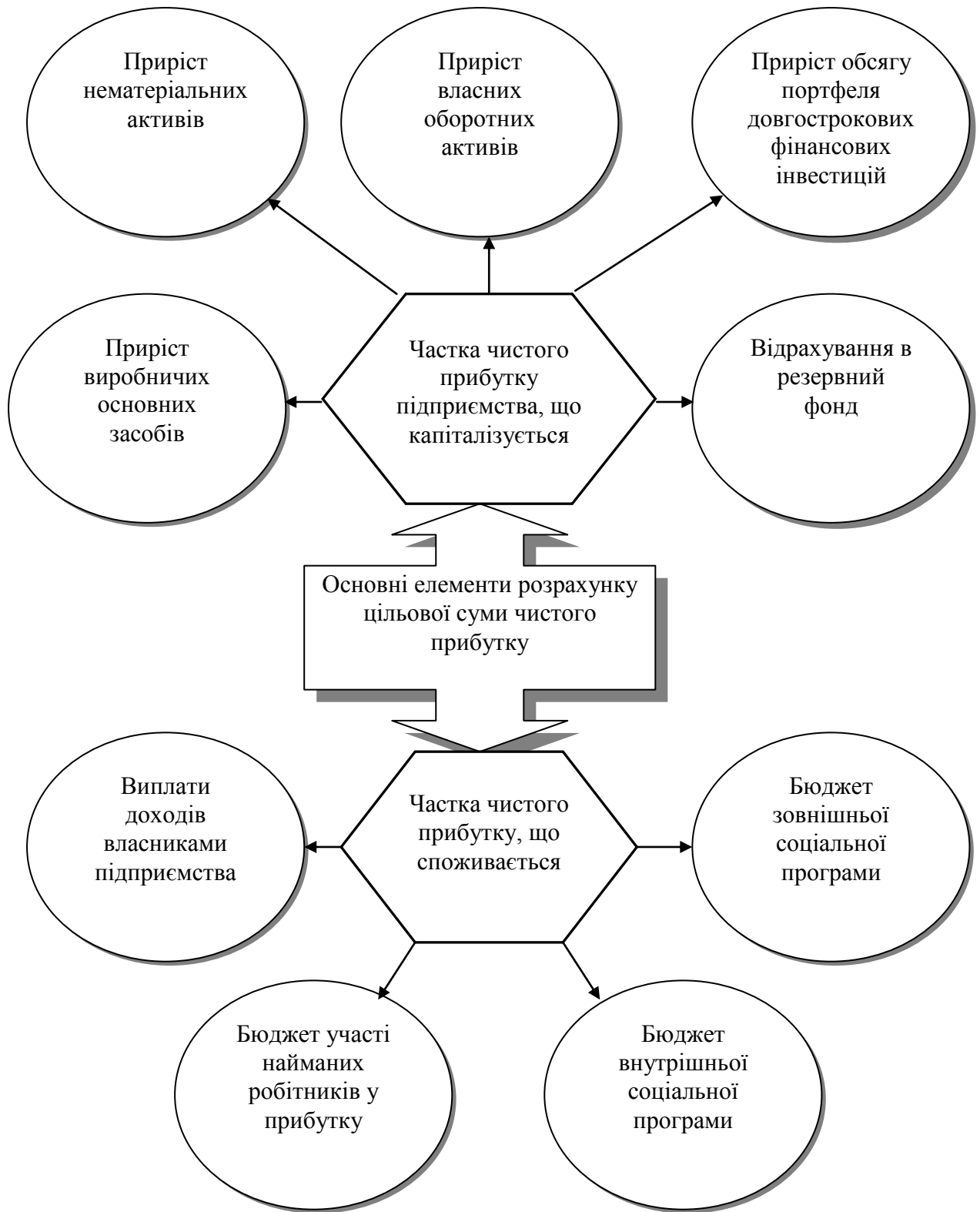

Рисунок 3.5 – Сукупність елементів, які використовуються для розрахунку цільової суми чистого прибутку підприємства

Результати прогнозування та розрахунку цільової суми чистого прибутку в межах перерахованих елементів можуть не тільки становити початкову основу для планування його грошового потоку, але і визначити його внутрішню пропорцію для подальшого використання.

Цільова сума валового прибутку підприємства у плановому періоді розраховується за формулою:

$$ВП_{ц} = \frac{ЧП_{ц}}{1 - П_{п}} , \quad (3.11)$$

де $ВП_{ц}$ – цільова сума валового прибутку підприємства у плановому періоді;

$ЧП_{ц}$ – цільова сума чистого прибутку підприємства у плановому періоді;

$П_{п}$ – ставка податку на прибуток та інші податки, які сплачує підприємство за рахунок прибутку (виражена у десятковому дробі) у плановому періоді.

Сума податків, яку сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді розраховується за формулою:

$$ПП_{п} = ВП_{ц} - ЧП_{ц} , \quad (3.12)$$

де $ПП_{п}$ – сума податків, які сплачує підприємство за рахунок прибутку у плановому періоді;

$ВП_{ц}$ – цільова сума валового прибутку підприємства;

$ЧП_{ц}$ – цільова сума чистого прибутку підприємства.

Розрахунок суми операційних витрат по виробництву і реалізації продукції у плановому періоді при цьому методі прогнозування має узагальнений характер, оскільки передбачає, що виробнича програма під цільову суму прибутку ще не сформована.

Підхід до здійснення таких розрахунків передбачає використання математичної формалізації у вигляді [18, 59]:

$$OB_{\Pi} = OB_{\text{норм}} + OB_{\text{зм}} \cdot \left(\frac{BP_{\text{ц}}}{BP_{\text{ф}}} \right), \quad (3.13)$$

де OB_n – сума операційних витрат по виробництву й реалізації продукції у плановому періоді;

$OB_{\text{норм}}$ – фактична сума постійних операційних витрат в попередньому періоді;

$OB_{\text{зм}}$ – фактична сума змінних операційних витрат в попередньому періоді;

$BP_{\text{ц}}$ – цільова сума валового операційного прибутку підприємства у плановому періоді;

$BP_{\text{ф}}$ – фактична сума валового операційного прибутку підприємства в попередньому періоді.

Сума амортизаційних відрахувань відображається у складі планових операційних витрат окремої позиції.

Сума надходження коштів від реалізації продукції підприємства у плановому періоді розраховується за формулою [18, 59]:

$$HГK_{\Pi} = \frac{BP_{\text{ц}} + OB_{\Pi}}{1 - \Pi_{\text{д}}}, \quad (3.14)$$

де P_o – ставка податку на додану вартість та інші податки і збори, які сплачує підприємство за рахунок доходів, виражена в частках.

Визначення суми податкових платежів у плановому періоді, які сплачує підприємство за рахунок прибутку, здійснюється за формулою [18, 59]:

$$ПП_{\text{д}} = НГК_{\text{п}} - ОВ_{\text{п}} - ВП_{\text{ц}}. \quad (3.15)$$

Розрахунок планових операційних витрат здійснюється на основі запланованих операційних витрат підприємства (без урахування амортизації) та кошторисних податків та витрат, сплачених за рахунок доходу та прибутку.

Розрахунок суми чистого грошового потоку у плановому періоді базується на раніше розглянутих підходах. Цей показник може бути визначений шляхом складання цільової суми чистого прибутку і амортизаційних відрахувань або як різниця між сумою надходження і витрат коштів у планованому періоді.

Формування прогнозу надходження і витрат коштів по інвестиційній діяльності здійснюється методом прямого рахунку на основі:

- програми реального інвестування, яка передбачає визначення обсягу інвестування коштів у межах окремих проектів;
- планового портфеля довгострокових фінансових інвестицій;
- планової суми надходження доходів від реалізації основних засобів і нематеріальних активів. В основі цього розрахунку має бути покладений план їхнього відновлення;
- планова сума інвестиційного прибутку.

Основою здійснення розрахунків в процесі прогнозування надходження і витрат коштів по фінансовій діяльності методом прямого рахунку на основі потреб підприємства в зовнішнім фінансуванні є:

- плановий обсяг додаткової емісії власних акцій або залучення додаткового позичкового капіталу. До плану надходження коштів входить лише та частина додаткової емісії акцій, яка може бути реалізована в певному майбутньому предметі;

- плановий обсяг залучення довгострокових і короткострокових фінансових кредитів і позик;

- обсяги очікуваного надходження коштів у порядку безоплатного цільового фінансування; такі показники включаються до плану на основі затвердження державним бюджетом або інших органів;

- суми очікуваних виплат основного боргу в плановому періоді по довгостроковим і короткостроковим фінансовим кредитам і позикам; розрахунок цих показників здійснюється на основі конкретних кредитних договорів підприємства з банківськими установами або іншими фінансовими інститутами;

- очікуваний обсяг дивідендних виплат акціонерам; в основі цього розрахунку лежить планова сума чистого прибутку підприємства і дивідендна політика, яка реалізується.

Розраховані таким чином показники плану надходження і витрат коштів є основою оперативного планування всіх видів грошових потоків підприємства.

Для забезпечення відповідного рівня платоспроможності підприємства велике значення має збалансованість позитивних і негативних грошових потоків по обсягу і часу.

З метою оцінки збалансованості грошових потоків використовують такі показники:

- коефіцієнт ефективності грошових потоків;
- коефіцієнт ліквідності грошових потоків.

Дані показники розраховуються як у цілому по підприємству, так і за окремими видами його діяльності.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків розраховується за формулою [18, 59]:

$$K_{ЕГП} = \frac{ЧГП}{НГП}, \quad (3.16)$$

де $ЧГП$ – чистий грошовий потік;

$НГП$ – негативний грошовий потік (відтік коштів).

Економічний зміст даного показника аналогічний рентабельності. Різниця полягає в тому, що рентабельність – це оцінка ефективності підприємства на основі показників доходів і витрат (визначається за допомогою розрахунків) і має абсолютний показник результатів використання прибутку за видами діяльності, тоді як розглянутий показник дозволяє оцінити відношення доходу до витрат за той період, при цьому чистий грошовий потік є абсолютним показником результату. Якщо значення коефіцієнта ефективності грошових потоків позитивне, це означає, що приплив грошових коштів перевищує відтік протягом звітного періоду, тобто чистий грошовий потік підприємства є позитивним.

Для оцінки збалансованості грошових потоків також використовується коефіцієнт ліквідності грошових потоків [18, 59]:

$$K_{ЛГП} = \frac{ПГП}{НГП}, \quad (3.17)$$

де $ПГП$ – позитивний грошовий потік (приплив коштів).

Взаємозв'язок між коефіцієнтами ефективності і ліквідності грошових потоків може бути виражений за допомогою формули [18, 59]:

$$K_{ЕГП} = K_{ЛГП} - 1. \quad (3.18)$$

Найбільш повний аналіз якості і збалансованості грошових потоків підприємства можливий при використанні звіту про рух грошових коштів, складеного прямим методом, тому що він дозволяє відстежити всі надходження й виплати коштів за період. Що стосується непрямого методу, його аналітична цінність полягає в тому, що він дає можливість більш наочно виявити фактори, що вплинули на зміну залишку коштів (тобто визначити джерела й напрямки використання коштів). Оцінка якості грошових потоків може бути виконана тільки на основі аналізу співвідношень чистих грошових потоків у розрізі окремих видів діяльності.

Звіт про рух грошових коштів, підготовлений за допомогою прямого методу, забезпечує найбільш повний аналіз якості та збалансованості грошових потоків підприємства, оскільки дозволяє відстежувати всі доходи та витрати за цей період. Щодо непрямого методу, його аналітична цінність полягає в тому, що він може більш чітко визначити фактори, що впливають на зміни у балансі потоків (тобто визначити джерело та напрямок використання коштів). Оцінка якості грошових потоків може здійснюватися лише на основі аналізу чистих коефіцієнтів грошових потоків за видами діяльності.

3.3 Планування руху та ефективності використання грошових потоків ТОВ «Єврофасад»

На основі запропонованих в атестаційні роботі рекомендацій здійснено планування руху та ефективності використання грошових потоків на прикладі ТОВ «Єврофасад». З цією метою необхідна початкова інформація розділена на три блоки:

- для планування надходження і витрат коштів по операційній діяльності (на основі планованого обсягу реалізації продукції);
- для планування надходження і витрати коштів по інвестиційній діяльності;
- для планування надходження і витрати коштів по фінансовій діяльності.

Початкова інформація для розв'язання поставленої задачі по трьох блоках представлена в табл. 3.1.

Прогнозування надходження і витрат коштів по операційній діяльності підприємства здійснюється на основі планованого обсягу реалізації продукції.

Розрахунок планового обсягу реалізації продукції базується на розробленій виробничій програмі, яка враховує потенціал відповідного товарного ринку. Плановий обсяг реалізації продукції розраховується за формулою (3.2):

$$OP_n = 0 + 806830,8 - 0 = 806830,8 \text{ грн.}$$

Таблиця 3.1 – Початкова інформація для розв'язання задачі

Показник	Умовна позначка	Значення показника
А. Для планування надходження і витрат коштів по операційній діяльності		
1. Обсяг виробництва робіт і послуг у плановому періоді, грн.	ВТП	806830,8
2. Плановий коефіцієнт інкасації дебіторської заборгованості, коеф.	КІ _{дз}	0,75
3. Плановий обсяг реалізації продукції за готівку, грн.	ОР _{пг}	705430,0
4. Обсяг реалізації продукції в кредит у поточному періоді, грн.	ОР _{пк}	88400,6
5. Сума залишку дебіторської заборгованості, що підлягає інкасації в плановому періоді, грн.	НЗ _{дз}	85400,0
6. Сума операційних витрат по виробництву й реалізації продукції, грн.	ОВ _п	518116,0
7. Ставка податку на прибуток, %	П _п	25
8. Сума амортизаційних відрахувань у плановому періоді, грн.	АВ _п	77717,4
Б. Для планування надходження і витрат коштів по інвестиційній діяльності		
1. Суми коштів на реалізацію реальних інвестиційних проектів, грн.	С _{рі}	-
2. Сума довгострокових фінансових інвестицій, грн.	С _{фі}	-
3. Сума надходження доходів від реалізації основних засобів і нематеріальних активів, грн.	С _{оз}	-
4. Прогнозований розмір прибутку по довгострокових фінансових інвестиціях, грн.	П _{дфі}	-
В. Для планування надходження і витрат коштів по фінансовій діяльності		
1. Планований обсяг додаткової емісії власних акцій, грн.	Е _{дод}	-
2. Планований обсяг залучення довгострокових і короткострокових фінансових кредитів і позик, грн.	К	27855
3. Сума очікуваного надходження коштів у порядку безоплатного цільового фінансування, грн.	НГК _{цф}	-
4. Суми передбачені до виплати боргу по довгострокових і короткострокових фінансових кредитах, грн.	К _{вип}	7335,0
5. Передбачуваний обсяг дивідендних виплат акціонерам, грн.	Д _п	-

З огляду на специфіку діяльності підприємства (проведення будівельно-монтажних робіт), суми запасів готової продукції на початок і кінець планованого періоду відсутні.

Визначення суми надходження коштів від реалізації продукції у плановому періоді здійснюється за формулою (3.3):

$$НГК_{\Pi} = 705430,0 + (88400,6 \cdot 0,82) + 85400,0 = 857130,45 \text{ грн.}$$

Розрахований таким чином показник планової суми надходження коштів від реалізації продукції характеризує планований обсяг позитивного грошового потоку підприємства по операційній діяльності.

Визначення суми податкових платежів у плановому періоді, яку сплачує підприємство за рахунок доходу, здійснюється на основі планованого обсягу реалізації окремих видів продукції і відповідних ставок податку на додану вартість (ПДВ), акцизного збору та інших податків.

Таким чином, сума ПДВ визначена в розмірі:

$$ПДВ = ОР_n : 6 = 806830,8 : 6 = 134471,8 \text{ грн.}$$

Розрахунок планової суми валового прибутку підприємства по операційній діяльності здійснюється за формулою (3.5):

$$ВП_{\Pi} = 806830,8 - 518116,0 - 134471,8 = 154243,0 \text{ грн.}$$

Розрахунок планової суми податків, які сплачує підприємство за рахунок прибутку, здійснюється за формулою (3.6):

$$ПП_n = \frac{154243,0 \cdot 0,18}{100} = 38560,8 \text{ грн.}$$

Розрахунок планової суми чистого прибутку підприємства по операційній діяльності здійснюється за формулою (3.7):

$$ЧП_n = 154243,0 - 38560,8 = 115682,2 \text{ грн.}$$

Розрахунок планової суми витрат коштів по операційній діяльності здійснюється за формулою (3.8):

$$РДС_n = 518116,0 + 134471,8 + 38560,8 - 77717,4 = 613431,2 \text{ грн.}$$

Розрахований показник планової суми витрати коштів описує планований обсяг негативного грошового потоку по операційній діяльності.

Розрахунок планової суми чистого грошового потоку здійснений за формулою (3.9):

$$ВГК_n = 518116,0 + 134471,8 + 38560,8 - 77717,4 = 613431,2 \text{ грн.}$$

Прогнозування надходження і витрати коштів по інвестиційній діяльності здійснено методом прямого рахунку. Оскільки в плановому періоді не намічена реалізація інвестиційних проектів, то і рух грошових коштів у даному напрямку не планується.

Прогнозування надходження і витрати коштів по фінансовій діяльності здійснюється методом прямого рахунку на основі потреб підприємства в зовнішнім фінансуванні.

Як надходження коштів розглядається сума залучення фінансового кредиту в розмірі 27855 грн.

У плановому періоді також передбачена сума до виплати боргу по фінансовому кредиті в розмірі 7335,0 грн.

Показники розробленого плану надходження і витрат коштів є основою оперативного планування різних видів грошових потоків підприємства.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків визначається за формулою (3.16):

$$K_{ЕГП} = \frac{193399,6}{613431,2} = 0,315.$$

Позитивне значення коефіцієнта ефективності грошових потоків означає, що припливи коштів у звітному періоді перевищили відтоки, тобто підприємство має позитивний чистий грошовий потік.

Збалансованість грошових потоків також оцінюється за допомогою коефіцієнта ліквідності грошових потоків за формулою (3.17):

$$K_{ЛГП} = \frac{85713045}{613431,2} = 1,397.$$

Найбільш повний аналіз якості і збалансованості грошових потоків підприємства можливий при використанні звіту про рух грошових коштів, складеного прямим методом, тому що він дозволяє відстежити всі надходження і виплати коштів за період.

На основі аналізу співвідношення грошових потоків від різних видів діяльності можна оцінити якість управління грошовими потоками (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Якість управління грошовими потоками в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства

Вид діяльності	Стан системи фінансово-економічної безпеки підприємства		
	добрий	нормальний	кризовий
Операційна	+	+	–
Інвестиційна	–	–	+
Фінансова	–	+	+
«+» – позитивне значення чистого руху грошових коштів			
«–» – негативне значення чистого руху грошових коштів			

Якщо результати звітного періоду показують, що чистий грошовий потік, генерований операційною діяльністю, є позитивним (баланс між доходами та витратами), а грошовий потік, що утворюється за рахунок інвестиційної та фінансової діяльності, негативний, якість корпоративного управління може бути добре оцінена.

Це означає, що операційна діяльність підприємства забезпечує достатні кошти для гарантування оплати діяльності. Крім того, кошти, отримані від операційної діяльності, використовуються для задоволення інвестиційних потреб бізнесу та сплачуються за рахунок фінансової діяльності (виплата позик, виплата дивідендів та дивідендів). Необхідно, щоб завдяки всій діяльності протягом періоду, чистий грошовий потік був позитивним.

За нормальних умов управління чисті грошові потоки від операційної та фінансової діяльності є позитивними, а чисті грошові потоки від інвестицій – негативними. У цьому випадку компанія інвестує за рахунок операційного доходу та запозичень або додаткових інвестицій власником. У цьому випадку бажано, щоб чистий грошовий потік за період був позитивним.

Якщо приплив коштів внаслідок операційної діяльності негативний, стан системи фінансово-економічної безпеки підприємства можна вважати кризовим. Іншими словами, підприємство фінансує платежі, пов'язані з

операційною діяльністю, за рахунок надходжень інвестиційної та фінансової діяльності, тобто за рахунок залучення позик, випуску запасів, продажу основних засобів та інших необоротних активів. Ця структура грошових потоків стосується лише стартапів.

Окрім величини та співвідношення загальних грошових потоків та грошових потоків за видами діяльності, для оцінки якості грошових потоків необхідно проаналізувати структуру притоків та відтоків капіталу. Зокрема, особливу увагу слід приділити зміні частки грошових надходжень в обсязі реалізації продукції.

Запропонований у роботі методичний підхід може бути використаний в таких підрозділах підприємства як: плановий відділ, фінансовий відділ і інші служби для складання звіту про рух грошових потоків, а також для планування грошових потоків на майбутній період, що є невід'ємним елементом управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні основи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Фінансова-економічна безпека підприємств є широкою та багатоаспектною економічною категорією, яка віддзеркалює певні економічні відносини щодо формування та спрямування фінансових потоків держави, суб'єктів господарювання різних галузей, домашніх господарств, інших суб'єктів та характеризується складністю розуміння внаслідок динамічності трансформацій, широким колом важелів та чинників управління, великою кількістю методологічних підходів до розкриття її змісту та економічної суті.

Фінансово-економічна безпека визначається як стан захищеності фінансово-економічних інтересів підприємства від негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і створенню необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної діяльності та сталого розвитку підприємства.

Представлені основні елементи системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства має здійснюватись за умови економічно обґрунтованих, оптимальних та доцільних витрат щодо її забезпечення, та не перевищували такий рівень, коли необґрунтовано зменшується їх фінансова та економічна раціональність.

Метою фінансово-економічної безпеки виступає гарантування фінансової стійкості та максимально ефективного функціонування підприємства у поточному періоді та високий потенціал розвитку у майбутньому, головною умовою якого є здатність протистояти існуючим негативним зовнішнім та внутрішнім факторам, виникаючим небезпекам та загрозам, які здатні завдати збитків підприємству.

Основними інструментами забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах є фінансовий аналіз та фінансовий менеджмент, включаючи фінансове планування і прогнозування, бюджетування, ризик-менеджмент. Тому у даному дослідженні основний акцент зроблений саме на плануванні грошових потоків як обов'язкового елементу в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, що генеруються його господарською діяльністю. Наведена класифікація грошових потоків підприємства за основними ознаками.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом балансування обсягів надходження й витрати коштів й їхньої синхронізації в часі.

Наведено основні етапи управління грошовими потоками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

Послідовне виконання зазначених етапів забезпечить отримання об'єктивної інформації з погляду підтримки достатнього рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

У другому розділі роботи наведено аналіз техніко-економічних показників та факторів впливу на грошові потоки ТОВ «Єврофасад».

На даний момент основним видом діяльності підприємства є будівництво і монтаж спеціальних об'єктів, торгівля будівельними матеріалами.

Проведено аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства.

Виручка від реалізації робіт (послуг) в 2018 р. склала 701592,0 грн., що вище рівня 2017 р. на 20 %. Збільшення відбулося за рахунок укладання більшої кількості підрядних договорів на проведення будівельно-монтажних робіт у звітному періоді. Фактична собівартість виконаних робіт в 2018 р. у порівнянні з 2017 р. зросла на 18,0 %, що обумовлено збільшенням прийнятих замовлень. Прибуток від основної діяльності у звітному періоді збільшився на 28,9 % у порівнянні з попереднім періодом і склав 138033,3 грн. Чисельність працюючих на підприємстві збільшилася в 2018 р. на 13,8 % у порівнянні з 2017 р. і склала 33 ос. Збільшення відбулося в основному за рахунок збільшення чисельності робітників. Продуктивність праці також мала тенденцію до збільшення. Причиною цього з'явилося те, що темпи росту обсягів виконаних робіт перевищили темпи росту чисельності на підприємстві в аналізованому періоді. Вартість основних засобів зросла на 5,24 % у результаті введення в експлуатацію нового обладнання. Рентабельність виконаних робіт збільшилася в 2018 р. на 2,1 % і склала 24,5 % проти 22,4 % у 2017 р. Валовий прибуток від основної діяльності у звітному періоді збільшився на 28,9 % у порівнянні з попереднім періодом і склав 138033,3 грн.

У 2018 р. спостерігалось підвищення як дебіторської, так і кредиторської заборгованостей. Однак сума дебіторської заборгованості значно вище за кредиторську, що свідчить про позитивну тенденцію для підприємства.

На основі проведеного аналізу було систематизовано основні фактори, що впливають на грошові потоки підприємства.

Результати проведених досліджень дозволили у третьому розділі атестаційної роботи запропонувати рекомендації щодо оптимізації грошових потоків як інструменту забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Оптимізація грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов й особливостей здійснення його господарської діяльності.

Основними цілями оптимізації грошових потоків підприємства є: забезпечення збалансованості обсягів грошових потоків; забезпечення синхронності формування грошових потоків у часі; забезпечення росту чистого грошового потоку підприємства.

Збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді досягається шляхом використання «Системи прискорення-уповільнення платіжного обороту». Суть цієї системи полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів щодо прискорення залучення коштів й уповільненню їхніх виплат.

Прискорення залучення коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів:

- збільшення розміру цінових знижок за готівку;
- забезпечення часткової або повної передоплати за зроблену продукцію;
- скорочення строків надання товарного кредиту покупцям;
- обліку векселів, факторингу тощо.

Уповільнення виплат коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуте за рахунок наступних заходів:

- збільшення за узгодженням з постачальниками строків надання підприємству товарного (комерційного) кредиту;
- заміни придбання довгострокових активів, що вимагають відновлення, на їхню оренду (лізинг);
- реструктуризації портфеля отриманих фінансових кредитів шляхом перекладу короткострокових їхніх видів у довгострокові.

Методи оптимізації надлишкового грошового потоку пов'язані із забезпеченням росту його інвестиційної активності. У системі цих методів можуть бути використані:

- збільшення обсягу розширеного відтворення операційних позаоборотних активів;
- прискорення періоду розробки реальних інвестиційних проектів і початку їхньої реалізації;
- здійснення регіональної диверсифікованості операційної діяльності підприємства;
- активне формування портфеля фінансових інвестицій; дострокове погашення довгострокових фінансових кредитів.

Загальну основу управління грошовими потоками підприємства складає план надходження й витрат коштів, розроблені на майбутній рік. Таким плановим документом виступає платіжний календар.

Основні види платіжного календаря підприємства представлені графічно.

При прогнозуванні надходження і витрат коштів по операційній діяльності виходячи із планованого обсягу реалізації продукції розрахунок окремих показників плану здійснюється в певній послідовності.

Наведено методичне забезпечення реалізації запропонованих етапів. Практична реалізація запропонованого методичного інструментарію здійснена на прикладі ТОВ «Єврофасад».

Позитивне значення коефіцієнта ефективності грошових потоків означає, що припливи коштів у звітному періоді перевищили відтоки, тобто підприємство має позитивний чистий грошовий потік. Це свідчить про позитивний стан фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства.

Основні результати досліджень опубліковано у роботах [61, 62], копії яких наведено у додатку А.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Золковер А. О., Міхонік О. С. Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2017. № 6. С. 56-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_6_13.

2. Бондаренко О. О., Сухецький В. А. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>.

3. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія [за ред. Т. Г. Васильціва]. Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. 386 с.

4. Коваленко Д. І., Легка А. О. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2015. № 8. С. 118-122.

5. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.

6. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: кол. моногр. / за заг. ред. д.е.н., проф. Шкарлета С. М.; М-во освіти і науки України; Чернігів. нац. технол. ун-т – Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2015. 439 с.

7. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні. *Вісник ЖДТУ*. Серія: Економічні науки. 2012. № 3 (61). С. 328-330.

8. Давидюк Т. В. Фінансово-економічна безпеки чи фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід. *Проблеми теорії та*

методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2013. Вип. 1 (25). С. 39-52.

9. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 1. Т. 2. С. 29-35.

10. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки [колективна монографія у 2 т.]. Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С. І.», 2014. Т. 2. 349 с.

11. Іващенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства. *Scientific researches and their practical application. Modern state and ways of development* (2–12 October 2012). URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/he-content-ofconferences/archives-of-individual-conferences/Oct 2012>.

12. Антоненко В. М., Певтієва С. С. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/32.pdf.

13. Полозова Т. В., Кисліченко А. П. Теоретичні основи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Международная научно-практическая конференция «Математическое моделирование процессов в экономике и управлении проектами и программами (ММП-2016)»*, Коблево, 13-16 сентября 2016 г. Труды – Харьков: ХНУРЭ, 2016. С. 148-149.

14. Бондарчук Н. В., Гуменчук М. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_10.

15. Губарик О. М., Перехрест І. К. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах кризи. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 572-575. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1_138.

16. Стратегія та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки: колект. монографія / Чернігів. нац. технол. ун-т ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ільчука Валерія Петровича. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 349 с.

17. Карковська В. Я. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інтегроване стратегічне управління: проблеми адміністрування, економічної безпеки та проектної діяльності* : тези доповідей першої міжвузівської науково-практичної конференції, 24-26 квітня 2013 року, Львів / Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 31-32.

18. Бланк И. А. Управление денежными потоками. 2-е изд., перераб. и доп. Киев: Ника-Центр, 2002. 736 с.

19. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2003. 496 с.

20. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern economics*. 2018. № 10. С. 60-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_10_12

21. Костюк-Пукаляк О. М. Вплив факторів на грошові потоки підприємств в умовах євроінтеграційних процесів України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1. С. 85-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ejoru_2017_1_16

22. Кошельок Г. В. Основні фінансові фактори впливу на грошові потоки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 19(2). С. 48-51. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_19\(2\)__12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_19(2)__12)

23. Кремень О. І., Лаврентьєва Т. М. Сутність і особливості грошових потоків підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11. С. 17-20.

24. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 30-33.

25. Петренко В. С., Кузнецова Д. С. Теоретичні та методологічні аспекти грошових потоків на підприємстві. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 123-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_34.

26. Тютюнник Ю. М. Удосконалення управління грошовими потоками підприємства в системі економічного контролю. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування: [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава, 2018. С. 195-206.

27. Янковий О. Г., Кошельок Г. В. Основні концепції грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2016. № 2. С. 146-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2016_2_19.

28. Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: навч. посіб. для студентів ВНЗ / ред. Г. Є. Павлова та ін. Дніпро: Акцент, 2018. 559 с.

29. Мандзіновська Х. О. Управління фінансово-економічної безпекою: підручник / ред. Онищенко В. О. та ін. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 530 с.

30. Парфкетій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: монографія; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. Суми: Мрія, 2019. 183 с.

31. Ши́ра Т. Б. Термінологічний словник з фінансово-економічної безпеки; за заг. ред. проф. А. М. Штангрета. Львів: Укр. акад. друкарства, 2017. 473 с.

32. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навч. посіб. для студентів ВНЗ екон. і юрид. спец. усіх форм навчання / ДВНЗ «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України», Каф. фінансів; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова; [уклад.: С. М. Фролов та ін.]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 331 с.

33. Гринкевич С. С., Іляш О. І., Кокнаєва М. О. Стратегічні імперативи управління фінансово-економічною безпекою підприємств торгівлі: монографія; Львів. комерц. акад. Львів : [б. в.], 2015. 209 с.

34. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: колект. монографія / [Абакуменко О. І. та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Шкарлета Сергія Миколайовича; Черніг. нац. технол. ун-т. Ніжин: Лук'яненко В.В.: Орхідея, 2015. 440 с.

35. Ясишена В. В., Пославська Л. І. Систематизація основних елементів управління грошовими потоками підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 241-254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2016_106_25

36. Частоколенко І. П. Управління грошовими потоками підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5(1). С. 56-60.

37. Кошельок Г. В., Терещенко О. М. Сучасні підходи до управління грошовими потоками підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4. С. 77-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_4_19.

38. Сітак І. Л., Мурашко І. М. Діагностика фінансової стійкості підприємства на основі руху грошових потоків. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 2. С. 121-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2019_2_23.

39. Янковий О. Г., Кошельок Г. В. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства на основі грошових потоків. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 2-3. С. 69-78.

40. Касич А. О., Циган Р. М. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками. *Облік і фінанси*. 2017. № 3. С. 28-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2017_3_6.

41. Жмурко Ю. В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками. *Молодий вчений*. 2018. № 1(2). С. 883-887. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)__76](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)__76)

42. Панченко О. М., Жолоб А. А. Обліково-аналітичне забезпечення як об'єкт моделювання в системі управління грошовими потоками. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 3. С. 77-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2018_3_14/.

43. Шубіна С. В., Піскунов Р. О., Любимова С. С. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 3. С. 89-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2017_3_15

44. Бондарчук Н. В., Попелюк А. В. Економічна суть грошового потоку в забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_1_6.

45. Гросул В. А., Антонова О. В. Методичний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства торгівлі на основі дослідження його грошового потоку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 1(1). С. 113-120. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_1\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_1(1)_18).

46. Меліхова Т. О. Розроблення графічної моделі взаємозв'язку продукції грошового потоку та інвестицій в економічну безпеку підприємства залежно від життєвого циклу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 29. С. 33-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2018_29_9.

47. Герасименко Т. О., Мазуренко О. М. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб.; Львів. комерц. акад. Львів, 2014. 319 с.

48. Мандзіновська Х. О. Технологія діяльності аналітиків з питань фінансово-економічної безпеки; за заг. ред. проф. А.М. Штангрета. Львів: Українська академія друкарства, 2017. 151 с.

49. Божидарнік Т. В., Кривов'язюк І. В. Обґрунтування господарських рішень і діагностика промислового підприємства: сучасний формат: монографія; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк, 2014. 160 с.

50. Череп А. В., Худолей Л. В. Використання інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств: монографія; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя: Запоріж. нац. ун-т, 2018. 221 с.

51. Міщук Г. Ю., Джигар Т. М., Шишкіна О. О. Економічний аналіз: навч. посіб.; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне: НУВГП, 2017. 155 с.

52. Могилевська О. Ю., Уфимцева Т. М., Слободяник А. М. Економіка підприємства. Теорія і практика : навч. посіб.; Київ. міжнар. ун-т. Київ, 2017. 295 с.

53. Степасюк Л. М., Суліма Н. М., Величко О. В. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. для студ. ВНЗ; ред.: В. К. Збарський, В. І. Мацибора; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: КОМПРИНТ, 2013. 335 с.

54. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посібник. Київ: Знання, 2014. 679 с.

55. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посіб. для студентів екон. спец., магістрів, аспірантів, викл. / В. М. Микитюк та ін.; ред. В. М. Микитюк; Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир: Рута, 2018. 439 с.

56. Голинський Ю. О., Луців Л. М., Шпаргала Д. М. Оптимізація грошових потоків підприємств та їх прогнозування. *Молодий вчений*. 2018. № 2(2). С. 687-690. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2\(2\)__59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2(2)__59).

57. Кошельок Г. В. Оптимізація грошових потоків підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26(1). С. 100-104.

58. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 4. С. 104–113.

59. Бланк І., Ситник Г. Планування грошових потоків підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 5. С. 31-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2016_5_4.

60. Хрущ Н. А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 6(2). С. 167-172.

61. Пошита А. М. Інформаційна безпека України. 23-й Міжнародний молодіжний форум «Радіoeлектроніка і молодь у XXI столітті». Збірник матеріалів форуму. Т.10. Харків: ХНУРЕ, 2019. С. 156-157.

62. Пошита А. М. Суть грошових потоків в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Збірник наукових праць здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою* / за ред. Т. В. Полозової та ін. Харків: Харківський національний університет радіoeлектроніки, 2019. С. 90-95.